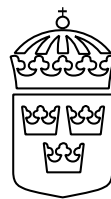

Regeringens proposition

2017/18:168

Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare

Prop.
2017/18:168

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 8 mars 2018

Stefan Löfven

Annika Strandhäll
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I denna proposition föreslås att nuvarande skydd av sjukpenninggrundande inkomst, förkortad SGI, utvidgas till att även omfatta studerande som inte uppbär studiemedel. Detta under förutsättning att studierna bedrivs på eftergymnasial nivå. Från och med det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år gäller det även för studier på grundläggande eller gymnasial nivå.

Vidare föreslås att SGI för de personer som startar aktiebolag under företagets uppbyggnadsskede ska beräknas utifrån samma principer som för enskilda näringsidkare. Dessutom förlängs tiden för uppbyggnadsskedet från 24 till 36 månader. Genom förslagen ökar tryggheten vid sjukdom och föräldraskap för de personer som startar ett företag.

Sedan den 1 januari 2018 är det möjligt att bevilja närståendepenning med tre fjärdedelar. Nu föreslås en nödvändig följdändring som anger hur antalet dagar med närståendepenning ska beräknas när ersättningen lämnas med tre fjärdedelar.

Det föreslås också att Statens tjänstepensionsverk och KPA Pensions AB inte längre ska få ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen eftersom de inte bedöms behöva detta.

Förslagen beträffande företagarnas SGI föreslås träda ikraft den 1 augusti 2018.

Övriga förslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagförslag	5
3	Ärendet och dess beredning	9
4	Bakgrund.....	10
4.1	Skydd av studerandes sjukpenninggrundande inkomst.....	10
4.1.1	Regler i socialförsäkringsbalken	10
4.1.2	Studiestöd	11
4.1.3	Tidigare presenterade förslag	13
4.2	Sjukpenninggrundande inkomst för personer som startar ett företag.....	14
4.2.1	Gällande regelverk	14
4.2.2	Förslag från den parlamentariska socialförsäkringsutredningen.....	15
5	Förslag och överväganden	15
5.1	Studier	15
5.1.1	Förstärkt skydd för den sjukpenninggrundande inkomsten vid studier	15
5.2	Företagare.....	20
5.2.1	Sjukpenninggrundande inkomst för personer som startar ett aktiebolag	20
5.2.2	Sjukpenninggrundande inkomst under uppbyggnadsskede för personer som har inkomst av näringsverksamhet	23
5.3	Följdändring avseende beräkning av dagar med närståendepenning.....	24
5.4	Upphävande av bestämmelse om direktåtkomst	25
5.5	Rättelse	27
5.6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	27
5.7	Uppföljning och information.....	28
6	Konsekvenser.....	29
6.1	Konsekvenser av förslagen om bättre försäkringsskydd för studerande.....	29
6.1.1	Konsekvenser för studerande	29
6.1.2	Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	29
6.1.3	Sjuk- och föräldraförsäkringen.....	30
6.1.4	Konsekvenser för jämställdhet	31
6.2	Konsekvenser av förslagen om bättre försäkringsskydd för företagare.....	31
6.2.1	Konsekvenser för företagare.....	31
6.2.2	Konsekvenser för jämställdhet	34

6.2.3	Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	34	Prop. 2017/18:168
6.2.4	Sjuk- och föräldraförsäkringen	35	
6.2.5	Sveriges internationella åtaganden	36	
7	Författningskommentar	36	
Bilaga 1	Sammanfattning av förslagen i promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande.....	41	
Bilaga 2	Lagförslag i promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande	42	
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna avseende promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande	43	
Bilaga 4	Lagförslag i betänkandet Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21) (transumt)	44	
Bilaga 5	Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21)	46	
Bilaga 6	Sammanfattning av förslagen i promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede	48	
Bilaga 7	Lagförslag i promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede.....	49	
Bilaga 8	Förteckning över remissinstanserna avseende promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede	51	
Bilaga 9	Lagförslag i Försäkringskassans skrivelse.....	52	
Bilaga 10	Förteckning över remissinstanserna avseende promemorian Upphävande av bestämmelse om direktåtkomst	53	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 mars 2018	54	

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 114 kap. 20 § ska upphöra att gälla,
dels att 25 kap. 1 och 9 §§, 26 kap. 11 §, 47 kap. 10 § och 103 kap. 4 §
ska ha följande lydelse
dels att det ska införas en ny paragraf, 25 kap. 7 a §, av följande
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 kap.**1 §**

I detta kapitel finns grundläggande bestämmelser om sjukpenning-
grundande inkomst i 2–6 §§.

Vidare finns bestämmelser om

- inkomst av anställning i 7 §, – inkomst av anställning i 7 och
7 a §§,
- inkomst av annat förvärvsarbete i 8–15 §§,
- undantag för vissa inkomster i 16–24 §§, och
- årsarbetstid i 25–31 §§.

7 a §

*För en försäkrad som har in-
komst av anställning, bedriver
näringsverksamhet i aktiebolags-
form och som är företagare i den
mening som avses i 34–34 c §§
lagen (1997:238) om arbetslös-
hetsförsäkring ska, under en tid
om 36 månader räknat från den
månad då anmälan för registre-
ring enligt 7 kap. 2 § skatteför-
farandelagen (2011:1244) har
gjorts eller borde ha gjorts (upp-
byggnadsskedet), den sjukpenning-
grundande inkomsten av anställ-
ningen i aktiebolaget beräknas till
minst vad som motsvarar skälig
avlöning för liknande arbete för
annans räkning.*

*Om den försäkrade tidigare, har
bedrivit samma verksamhet i en
sådan företagsform som avses i 9 §
första stycket ska uppbyggnads-
skedet räknas från den tidpunkt
som följer av den paragrafen.*

För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet ska, under en tid om 24 månader räknat från den månad då *den försäkrade har gjort eller borde ha gjort* anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244), den sjukpenninggrundande inkomsten från näringsverksamheten beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I det fall den försäkrade inte *har skyldighet att anmäla sig* för registrering, ska tiden om 24 månader räknas som om en sådan skyldighet hade gällt för honom eller henne

För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet *i någon form* ska, under en tid om 36 månader räknat från den månad då en anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) *har gjorts eller borde ha gjorts (uppbyggnadsskedet)*, den sjukpenninggrundande inkomsten från näringsverksamheten beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I det fall den försäkrade inte är skyldig att *göra en anmälan* för registrering, ska *uppbyggnadsskedet* räknas som om en sådan skyldighet hade funnits.

Om den försäkrade efter det att anmälan om registrering enligt första stycket gjordes, *borde ha gjorts eller ska anses som gjord, börjar bedriva samma verksamhet i en annan sådan företagsform som avses i första stycket ska uppbyggnadsskedet räknas från det att den första näringsverksamheten påbörjades.*

Om den försäkrade tidigare, *har bedrivit samma verksamhet i aktiebolagsform ska uppbyggnadsskedet räknas från den tidpunkt som följer av 7 a § första stycket.*

26 kap.

11 §

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395). *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare före-*

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade bedriver studier, för vilka han eller hon *får* studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395). *SGI-skydd gäller även under tid då den försäkrade utan att få studiestöd bedriver*

¹ Senaste lydelse 2011:1434.

skrifter om vilka studier som medför att skyddet är tillämpligt.

studier på minst halvtid för vilka studiemedel får lämnas enligt studiestödslagen under förutsättning att studierna bedrivs på eftergymnasial nivå eller bedrivs från och med det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år.

Prop. 2017/18:168

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om vilka studier som medför att skyddet är tillämpligt.

47 kap.

10 §

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till ersättning anses två dagar med halv eller fyra dagar med en fjärdedelsersättning som en dag.

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till ersättning gäller följande:

– En dag med hel närståendepenning motsvarar en dag.

– En dag med tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels närståendepenning motsvarar tre fjärdedelar, hälften respektive en fjärdedel av en dag.

103 kap.

4 §²

En ändring av bostadstillägget ska gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. En ändring av bostadstillägget ska dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden. Gäller det höjning av tillägget ska även 101 kap. 10 § beaktas.

Om Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har hämtat in uppgifter som avses i 10 kap. 7 § 3 direkt från Skatteverket för omräkning av bostadstillägget utan före-

En ändring av bostadstillägget ska gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. En ändring av bostadstillägget ska dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden. Gäller det höjning av tillägget ska även 101 kap. 10 § beaktas.

Om Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har hämtat in uppgifter som avses i 102 kap. 7 § 3 direkt från Skatteverket för omräkning av bostadstillägget utan

² Senaste lydelse 2017:554.

Prop. 2017/18:168	gående underrättelse med stöd av 3 §, ska en ändring av bostadstillägget, i stället för vad som följer av första stycket, gälla från och med månaden efter den månad då Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har fått uppgifterna från Skatteverket.	föregående underrättelse med stöd av 3 §, ska en ändring av bostadstillägget, i stället för vad som följer av första stycket, gälla från och med månaden efter den månad då Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har fått uppgifterna från Skatteverket.
-------------------	---	---

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018 i fråga om 25 kap. 1, 7 a och 9 §§ och i övrigt den 1 juli 2018.

2. Den nya bestämmelsen i 25 kap. 7 a § och bestämmelsen i 25 kap. 9 § i den nya lydelsen tillämpas första gången på ersättningsperioder som påbörjas efter ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst gäller fortfarande för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2017, utgiftsområde 10, Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, att det är ett prioriterat arbete för regeringen att stärka studerandes skydd vid sjukdom. En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har som en del av detta arbete utarbetat promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande (S2017/04463/SF) innehållande förslag som syftar till att stärka skyddet av sjukpenninggrundande inkomst, förkortad SGI, för studerande. Promemorian har remissbehandlats. En sammanfattning av promemorians innehåll finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet.

Den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen lämnade förslag om vissa förbättringar för företagare i betänkandet Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21). Betänkandet har remissbehandlats. Betänkandets förslag avseende bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede finns i *bilaga 4*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2015/01554/SF). Förslagen har vidareutvecklats i promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede (S2017/06606/SF). Promemorian har remissbehandlats. En sammanfattning av promemorians innehåll finns i *bilaga 6*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 7*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet.

Sedan den 1 januari 2018 är det möjligt att bevilja närståendepenning med tre fjärdedelar. Försäkringskassan har i en skrivelse till regeringen (S2017/05509/SF) gjort en framställan om en följdändring i socialförsäkringsbalken och anfört att myndigheten i annat fall saknar ledning i fråga om hur antalet dagar med närståendepenning ska beräknas när förmånen tas ut med tre fjärdedelar. Försäkringskassan har lämnat ett lagförslag som finns i *bilaga 9*. Eftersom det rör sig om en teknisk följdändring och lagstiftningsbehovet har uppmärksammats av den tillämplande myndigheten saknas det enligt regeringens mening skäl att i detta lagstiftningsärende inhämta ytterligare upplysningar och yttranden från andra. Försäkringskassans framställan har därför inte remitterats.

I skrivelser som kom in till Socialdepartementet den 15 oktober 2004 respektive den 12 april 2005 upplyste Försäkringskassan om att direktåtkomsten för Statens tjänstepensionsverk och KPA Pensions AB till Försäkringskassans register sannolikt skulle komma att avslutas. Deras behov av uppgifter skulle i stället kunna tillgodoses genom utökad filöverföring. En promemoria har senare utarbetats med förslag om att dessa organ inte längre ska få ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen eftersom behovet av sådan åtkomst inte längre finns. Promemorian har remitterats. En förteckning av remissinstanserna finns i *bilaga 10*.

Lagrådet

Förslaget om att Statens Tjänstepensionsverk samt KPA Pensions AB inte längre ska få ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen är av sådan karaktär att det i och för sig bör granskas av Lagrådet. Ändringen är dock författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

4 Bakgrund

4.1 Skydd av studerandes sjukpenninggrundande inkomst

I detta avsnitt redovisas gällande regelverk samt några tidigare utredningar som behandlat frågan om skydd av studerandes sjukpenninggrundande inkomst, förkortad SGI.

4.1.1 Regler i socialförsäkringsbalken

Sjukpenninggrundande inkomst

Den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete antingen som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst eller på annan grund utgör den försäkrades SGI. Detta framgår av 25 kap. 2 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. För att få sjukpenning, föräldrapenning utöver garantinivån och ett flertal andra socialförsäkringsförmåner krävs att den försäkrade har kvalificerat sig för en SGI.

SGI bestäms vanligtvis för en försäkrad i samband med att han eller hon begär att få en förmån som beräknas på grundval av SGI (26 kap. 2 § SFB).

SGI-skydd

Grundregeln för att en person ska ha en SGI är att han eller hon har en inkomst av förvärvsarbete. Om förvärvsarbetet avslutas upphör även SGI:n. Det finns dock en efterskyddstid på tre månader (26 kap. 18 § SFB).

Det är också möjligt att behålla SGI:n när den försäkrade avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete av något skäl som anges i 26 kap. 11–18 a §§ SFB (SGI-skyddad tid). En omständighet som ger rätt till SGI-skydd är att den försäkrade studerar med studiestöd. För att skydda sin SGI måste den försäkrade ha uppfyllt villkoren för SGI-skydd under hela perioden sedan den försäkrade utförde det arbete som SGI:n har grundats på.

SGI:n skyddas således om den försäkrade studerar och får studiestöd. Under studier är SGI:n vilande och den försäkrade kan inte få någon sjukpenning grundad på den vilande SGI:n förrän studierna har avslutats. En studerande kan dock vid sjukdom under studietiden få sjukpenning baserad på sådant arbete som sker vid sidan av studierna, s.k. studietids-SGI (26 kap. 19 § SFB). Särskilda regler gäller för den som bedriver studier inom sitt eget yrkesområde. I sådana fall är den studerandes SGI skyddad även om den studerande inte fått studiestöd. SGI-skydd gäller även för den som uppbär bidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå samt för den som får studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd (2 § förordningen [2000:1418] om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst).

4.1.2 Studiestöd

De bestämmelser som reglerar rätten till studiestöd finns i studiestödslagen (1999:1395), studiestödsförordningen (2000:655), lagen (2017:527) om studiestartsstöd och förordningen (2017:532) om studiestartsstöd, samt i föreskrifter som har meddelats av Centrala studiestödsnämnden (CSN). Med studiestöd enligt dessa regelverk avses studiehjälp, studiemedel och studiestartsstöd. Stöden administreras av CSN.

Studiehjälp.

Studiehjälp som i huvudsak består av studiebidrag lämnas främst till heltidsstuderande i gymnasieskolan. Under vissa förutsättningar kan även inackorderingstillägg och extra tillägg lämnas. Studiehjälp i form av studiebidrag får lämnas från och med kvartalet närmast efter det kvartal då den studerande fyller 16 år. Studiehjälp i form av inackorderings-tillägg eller extra tillägg får, i vissa fall, lämnas även till den som är yngre. Studiehjälp får lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år. (2 kap. 1–3 och 5 §§ studiestödslagen, 2 kap. 1 § studiestödsförordningen och bilagan till studiestödsförordningen).

Studiemedel

Studiemedel består av studiebidrag och studielån och får lämnas till studerande på eftergymnasial nivå och till vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå. Studerande på grundläggande och gymnasial nivå kan få studiemedel fr.o.m. det andra kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. Det finns ingen nedre åldersgräns för studiemedel för studerande på eftergymnasial nivå. Studiemedel kan lämnas för studier vid exempelvis statliga universitet och högskolor, komvux och folkhögskolor (3 kap. 1 § studiestödslagen, 3 kap. 1 och 2 §§ studiestödsförordningen och bilagan till studiestödsförordningen).

Det är möjligt att få studiemedel till och med det kalenderår då den studerande fyller 56 år. Den studerande måste även studera på minst halvtid för att vara berättigad till studiemedel och studierna måste pågå

Prop. 2017/18:168 under en sammanhängande tid om minst tre veckor (3 kap. 3 och 5 §§ studiestödslagen).

Studiemedel kan lämnas under olika lång tid beroende på utbildningsnivån och den studerandes utbildningsbakgrund. Exempelvis kan studerande på gymnasial nivå få studiemedel i högst 80 veckor om de har en gymnasieutbildning eller motsvarande sedan tidigare. För studier på eftergymnasial nivå kan studiemedel lämnas i högst 240 veckor. Utöver dessa tidsgränser kan studiemedel bara lämnas om det finns särskilda eller synnerliga skäl (3 kap. 8 § studiestödslagen).

Den som har haft studiemedel måste uppvisa tillräckliga studieresultat för att kunna beviljas nya studiemedel. Det finns dock vissa undantag när studiemedel får lämnas även utan prövning av studieresultat. Detta gäller exempelvis om det är fråga om äldre studieresultat. För att anses ha bedrivit studier i normal takt vid studier på högskolenivå ska den studerande ha klarat av 62,5 procent av sitt studieåtagande under de första 40 veckorna med studiemedel för heltidsstudier. Efter dessa 40 veckor höjs kravet till 75 procent av studieåtagandet för studier som bedrivs med studiemedel (3 kap. 7 § studiestödslagen och 3 kap. 5 § studiestödsförordningen).

Den studerande får ha inkomster upp till ett visst belopp under ett kalenderhalvår utan att studiemedlen minskas, det s.k. fribeloppet. Rätten till studiemedel kan begränsas om personen inte fullgjort tidigare återbetalningsskyldighet av obetalda studieskulder (3 kap. 16 och 26 §§ studiestödslagen).

Studiestartsstöd

Studiestartsstöd lämnas till personer som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet får lämnas till vissa personer som är arbetssökande från och med det kalenderår som den studerande fyller 25 år (4, 5 och 6 §§ lagen om studiestartsstöd och 4 och 5 §§ förordningen om studiestartsstöd).

Bestämmelserna om studiestartsstöd överensstämmer i stor utsträckning med bestämmelserna för studiemedel. Till skillnad från studiemedel består studiestartsstödet av bidrag utan inslag av lån. Studiostartsstöd får lämnas för heltidsstudier och deltidstudier som omfattar minst 50 eller 75 procent av heltid. Studierna måste dock pågå under en sammanhängande tid om minst tre veckor. Studiostartsstöd får lämnas i högst 50 veckor vid studier på heltid. Vid studier på deltid får studiestartsstöd lämnas under högst 100 veckor. Studiostartsstöd kan lämnas till och med det kalenderår då den studerande fyller 56 år (5, 12, 13 och 16 §§ lagen om studiestartsstöd).

Studiestöd under sjukdom

Det finns olika ersättningar som kan vara aktuella för en studerande som blir sjuk. En studerande kan ha rätt till sjukpenning om han eller hon avbryter studierna. En förutsättning för detta är dock att den studerande har en SGI som han eller hon skyddat under hela studietiden.

Eftersom relativt många studerande inte har haft någon förvärvsinkomst innan de börjar studera och därmed saknar möjlighet att få sjukpenning, finns ett särskilt försäkringsskydd inbyggt i studiestöds-systemet.

Studiemedel eller studiestartsstöd under sjukdom är främst avsett att ges till dem som har för avsikt att återuppta studierna så snart de blir friska. Det särskilda försäkringsskyddet innebär att en studerande har rätt att behålla sina studiemedel eller sitt studiestartsstöd vid sjukdom, trots att han eller hon inte studerar. För att få behålla sina studiemedel eller sitt studiestartsstöd krävs bl.a. att den studerande är helt oförmögen att studera på grund av sjukdom. Dessutom kan en eventuell lånedel skrivas av för tiden efter 30 dagars sjukdom.

Den tid som en studerande har rätt till studiemedel under sjukdom räknas inte in i det totala antalet veckor som han eller hon har haft studiemedel och heller inte i kommande prövningar av studieresultat (3 kap. 24 § och 4 kap. 23 § studiestödslagen, 3 kap. 26 § och 4 kap. 10 § studiestödsförordningen samt CSN:s föreskrifter och allmänna råd [CSNFS 2001:1] om beviljning av studiemedel). Till skillnad från vad som gäller för studiemedel räknas de veckor som den studerande har haft studiestartsstöd under sjukdom med i det antalet veckor som studiestartsstöd kan beviljas för (16 § förordningen om studiestartsstöd). Från och med den 1 juli 2018 blir det möjligt för en studerande som är till hälften oförmögen att bedriva sina heltidsstudier att vara sjukskriven på halvtid. En förutsättning är då att det rör sig om ett sådant medicinskt våldokumenterat sjukdomstillstånd som motsvarar villkoren för särskilt högriskskydd enligt 13 § första stycket 2 lagen (1991:1047) om sjuklön.

4.1.3 Tidigare presenterade förslag

Den studiesociala kommittén

I betänkandet Stärkt stöd för studier - tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28) ansåg den studiesociala kommittén att de utbildningspolitiska målen motverkas av att SGI-rätten är så hårt kopplad till mottagandet av studiemedel, när det egentligen är studierna i sig som är skyddsvärda (SOU 2009:28 s. 461). Att SGI-skyddet är kopplat till studiemedel och inte bara till studier ansåg kommittén missgynna de som studerar utan studiemedel och motverka ett flexibelt användande av studiemedlet. Kommittén ansåg även att det kan uppmuntra till att ta ut studiemedel trots att den studerande inte önskar eller har behov av det. Vidare beskrevs reglerna som svåra att förstå för de studerande (SOU 2009:28 s. 449).

Kommittén menade dock att det fanns faktorer som talade emot att ge SGI-skydd till alla som studerar. I utredningen lyftes att omfattningen på SGI-skyddet då ökar ytterligare, både när det gäller antalet personer och hur länge varje person är skyddad. Vidare lyftes att kopplingen mellan arbete och utbetald sjukpenning skulle bli ännu svagare samt att systemets försäkringsmässighet skulle minska (SOU 2009:28 s. 449).

Kommittén bedömde därmed att en medelväg skulle vara en lämplig tillfällig lösning på SGI-skyddet, i avvaktan på ett införande av en beräkning av SGI utifrån historiska inkomster. I sitt förslag bedömde kom-

Prop. 2017/18:168 mittén att det var lämpligt att ha kvar studiemedelsmottagande som ett grundläggande krav för SGI-skydd men att det skulle bli möjligt att göra undantag vid kortare avbrott i studiemedelstagandet. Den tidsgräns som föreslogs var 4,5 månader vilket motsvarar en termin men att tiden då studier bedrivs utan studiemedel borde kunna vara en sammanhängande period eller fördelad över flera år förutsatt att det rör sig om samma utbildning (SOU 2009:28 s. 449 f.).

Den parlamentariska socialförsäkringsutredningen

Utredningen föreslog i sitt betänkande Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21) att nuvarande system med SGI baserad på framtida inkomster skulle bytas ut mot ett system byggt på ersättningsgrundande inkomster (EGI). Utredningen ansåg att tid med studier skulle kunna vara överhoppningsbar när historiska inkomster beräknades. I betänkandet förs inga resonemang om vilken typ av studier som skulle föranleda att studietiden uteslöts vid beräkningen av historisk inkomst.

4.2 Sjukpenninggrundande inkomst för personer som startar ett företag

I detta avsnitt redovisas gällande regelverk och förslag från den parlamentariska socialförsäkringsutredningen beträffande försäkringsskydd för företagare under tiden företaget är i uppbyggnadsskede.

4.2.1 Gällande regelverk

En försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och bedriver näringsverksamhet ska under uppbyggnadsskedet få en sjukpenninggrundande inkomst, förkortad SGI, som minst motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning (nedan kallad jämförelseinkomst). Detta regleras i 25 kap. 9 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Det generella uppbyggnadsskedet är alltid 24 månader.

Bestämmelsen om rätt till en SGI som motsvarar jämförelseinkomsten gäller oavsett om det är fråga om ett nystartat företag eller om den försäkrade har övertagit en redan etablerad verksamhet. Av förarbetena (prop. 2009/10:120, s. 61) framgår att även den som vid sidan av ett nystartat företag startar ytterligare ett företag omfattas av regeln. Vidare omfattas den som tvingas lägga ner ett nystartat företag och som därefter på nytt startar ett företag av det generella uppbyggnadsskedet. Även två makar som driver näringsverksamhet gemensamt och har likvärdiga arbetsuppgifter omfattas av bestämmelserna om generellt uppbyggnadsskede. Det gäller trots att skatte- och avgiftsanmälan för en verksamhet kan lämnas in av en enda person.

De 24 månaderna räknas från den månad då den försäkrade har gjort eller borde ha gjort skatte- och avgiftsanmälan till Skatteverket. I de fall en försäkrad inte är skyldig att göra skatte- och avgiftsanmälan till Skatteverket räknas tidpunkten för de 24 månaderna från den månad då den försäkrade skulle ha gjort anmälan om han eller hon varit skyldig att

göra det. Det innebär att det inte är möjligt att skjuta på starten för det generella uppbyggnadsskedet genom att inte registrera företaget för F-skatt och i förekommande fall moms.

Det är inte heller möjligt att bortse från en existerande registrering även om verksamheten i företaget kom igång först senare. Däremot är det nödvändigt att företagaren har kommit i gång med någon slags verksamhet i sitt företag för att kunna få en SGI genom det generella uppbyggnadsskedet. Av förarbetena framgår att enbart inregistrering av en firma eller en registrering för mervärdesskatt inte bör anses tillräckligt för att ett arbete som egenföretagare anses ha påbörjats (prop. 1998/99:119, s. 115).

4.2.2 Förslag från den parlamentariska socialförsäkringsutredningen

Den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (PSFU) har framfört att särskilda SGI-bestämmelser behövs för företagare som bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform i likhet med vad som gäller för egenföretagare med handelsbolag eller enskild näringsverksamhet när företaget är i uppbyggnadsskede. Utredningen föreslog att SGI i dessa fall beräknas till minst vad som motsvarar vad den skulle ha beräknats till med utgångspunkt i de förhållanden som gällde närmast före det att företaget startade. PSFU föreslog också att tiden som kan ses som uppbyggnadsskede bör vara 36 månader oavsett bolagsform.

5 Förslag och överväganden

5.1 Studier

5.1.1 Förstärkt skydd för den sjukpenninggrundande inkomsten vid studier

Regeringens förslag: Skydd för den sjukpenninggrundande inkomsten ska även gälla under tid då den försäkrade utan att få studie-stöd bedriver studier på minst halvtid för vilka studiemedel får lämnas enligt studiestödslagen under förutsättning att studierna bedrivs på eftergymnasial nivå eller bedrivs från och med det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Myndigheten för yrkeshögskolan, Folkbildningsrådet, Universitetskanslersämbetet, Lunds Universitet, Stockholms Universitet, Landsorganisationen i Sverige, Saco och Sacos studentråd, Sveriges Kommuner och Landsting och Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget. Arbetsgivarverket tillstyrker också förslaget och framhåller att arbetslivet ställer krav på kontinuerlig kompetensutveckling. Kammar-rätten i Jönköping framför att det av stor vikt att tydligare ange vad som avses med att bedriva studier. Förvaltningsrätten i Härnösand påpekar

Prop. 2017/18:168 att det i den föreslagna lagtexten inte görs något förtydligande av vad som avses med kravet på att bedriva studier på minst halvtid. Förvaltningsrätten uppfattar att uttrycket tar sikte på studiernas omfattning vid registreringen vid utbildningen, dvs. den planerade studietakten vid registreringstillfället.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) tillstyrker förslaget. CSN påpekar att enligt 3 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395) får studiemedel lämnas för varje vecka då den studerande bedriver studier på minst halvtid, om studierna pågår under en sammanhängande tid om minst tre veckor. CSN anser att även kravet på studier i minst tre veckor bör vara uppfyllt. Vidare finner CSN att förslaget utesluter vissa grupper av yngre studerande som har rätt till studiemedel för studier på gymnasial nivå. CSN lämnar därför ett alternativt förslag till rättslig reglering. CSN utgår från att ”bedriver studier” i förslaget avses ha samma betydelse som i studiestödslagen och att den rättspraxis som utvecklats av Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) kommer att vara styrande även vid Försäkringskassans tolkning.

Försäkringskassan anser att förslaget är avgränsat på ett väl avvägt sätt. Vad beträffar begreppet ”halvtid” förutsätter Försäkringskassan att det avser samma sak som i studiestödsförordningen och CSN:s allmänna råd och föreskrifter. Det hänvisar alltså till kursens eller utbildningens längd i förhållande till dess innehåll uppskattat i poäng eller timmar, och inte till den försäkrades individuella studieinsats. Försäkringskassan saknar en närmare beskrivning av vad som krävs för att den försäkrade ska anses bedriva studier utöver att han eller hon formellt blir inskriven på en utbildning. Försäkringskassan framför att även om förslaget skulle ändras så att vissa studieresultat måste uppnås för att SGI-skyddet ska gälla skulle det uppstå problem, eftersom studieresultat bara kan bedömas i efterhand. Vidare påpekar Försäkringskassan att det finns särskilda regler i studiestödslagen och studiestödsförordningen (2000:655) om att studerande får behålla studiemedel under en tid vid frånvaro till följd av sjukdom, vid tillfällig vård av barn, vård av närstående och i samband med att ett barn har avlidit.

Inspektionen för socialförsäkringen ser en risk att vad som ska definieras som start och slut på studierna blir otydligt.

Naturvetarna anser att SGI-skydd ska gälla under tid då den försäkrade utan att uppbära studiestöd, bedriver studier på minst 20 procent av heltid för vilka studiemedel får lämnas enligt studiestödslagen.

Skälen för regeringens förslag:

Dagens SGI-skydd omfattar endast studerande med studiestöd

Den bärande principen i sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen och ett antal andra socialförsäkringar är att de ska kompensera för en del av den inkomstförlust som drabbar en försäkrad som måste avstå från förvärvsarbete. Den sjukpenninggrundande inkomsten, förkortad SGI, är den inkomst som ersättningen beräknas utifrån. SGI påverkas av om en försäkrad helt eller delvis har slutat att förvärvsarbeta. Men som framgår av avsnitt 4.1 är SGI skyddad i vissa situationer, t.ex. om den försäkrade får studiestöd enligt studiestödslagen eller lagen om studiestartsstöd. Där-

emot är SGI:n inte skyddad om den försäkrade helt eller delvis finansierar sina studier på andra sätt än genom studiestöd.

Dagens regelverk gynnar således studerande som får studiemedel eller studiestartsstöd framför dem som finansierar sina studier med egna medel eller inte vill få studiemedel för hela studieperioden. Det kan finnas flera anledningar till att välja att studera utan studiemedel. En av dessa är att man bara kan få studiemedel för ett visst antal veckor (se avsnitt 4.1).

Kravet på att man ska få studiestöd för att ha SGI-skydd i kombination med att studiemedel och studiestartsstöd är inkomstprövat innebär även att den som blir återbetalningsskyldig för studiemedel eller studiestartsstöd på grund av för hög inkomst förlorar sitt SGI-skydd. Detta kan vara problematiskt för en studerande vars inkomster under ett kalenderhalvår blir högre än beräknat. Det kan till exempel inträffa om den studerande är tjänstledig från en anställning för sina studier, blir uppsagd och får ett avgångsvederlag eller inestående semester utbetald. Beloppet som den studerande då får kan vara så högt att han eller hon inte längre har rätt till studiemedel. Högsta förvaltningsdomstolen har t.ex. i rättsfallet HFD 2015 ref. 67 funnit att SGI-skydd inte gäller för den tid som studiemedel har återkrävts för.

Studerande som inte kan få studiemedel eller studiestartsstöd av andra individuella orsaker, exempelvis ålder eller tidigare bristande studieresultat, omfattas inte heller av SGI-skyddet. Det faktum att äldre personer inte omfattas av SGI-skyddsreglerna kan motverka deras möjligheter till ett livslångt lärande och ett längre deltagande i arbetslivet.

Dagens regler om SGI-skydd i socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, motverkar även ett flexibelt användande av studiemedel och riskerar att uppmuntra studerande till att studera med studiemedel trots att de inte anser sig behöva det.

SGI-skyddet bör gälla även för den som studerar utan studiestöd

För att komma till rätta med dessa brister föreslår regeringen att SGI-skyddet under studier även ska kopplas till studierna i sig, inte enbart till studiestödmottagandet. I och med förslaget har de studerande som får studiestöd fortsatt SGI-skydd. SGI-skydd kommer i och med förslaget även att ges för eftergymnasiala studier för vilka studiemedel får lämnas samt för studier på grundläggande eller gymnasial nivå eller motsvarande utbildning i t.ex. folkhögskola för de studerande som på grund av sin ålder inte är berättigade till studiehjälp, oavsett om den studerande får studiestöd eller inte.

Studiehjälp kan i dag lämnas för studier på gymnasial nivå fram till och med det första kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år (2 kap. 3 § studiestödslagen). Från och med det andra kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år kan studiemedel lämnas för studier på gymnasial nivå (3 kap. 2 § studiestödslagen).

För studerande i gymnasieskolan och för t.ex. studerande på motsvarande utbildning i folkhögskola innebär förslaget fram till och med det första kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år ingen förändring, dvs. för att skydda sin SGI behöver dessa personer få studiehjälp.

Från och med det andra kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år kan han eller hon få studiemedel för studier på grundläggande och gymnasial nivå eller för t.ex. motsvarande utbildning i folkhögskola. För dessa personer innebär förslaget att de har rätt till SGI-skydd oavsett om de får studiemedel eller inte, dock under förutsättning att utbildningen är på minst halvtid och berättigar till studiestöd.

Regeringen bedömer att det inte finns skäl att utvidga skyddet för den grupp som enbart är berättigad till studiehjälp. Detta eftersom det saknas incitament att studera utan studiehjälp och den som studerar och uppbär studiehjälp regelmässigt också har skyddad SGI.

För att en studerandes SGI ska vara skyddad bör det krävas att den aktuella utbildningen är en sådan utbildning som berättigar till studiemedel samt att studierna har bedrivits i den omfattning som krävs för att bevilja studiemedel.

Regeringens förslag innebär att även den som studerar och inte beviljats studiemedel på grund av ålder eller andra individuella faktorer kan behålla sitt SGI-skydd under studietiden, förutsatt att övriga villkor är uppfyllda.

Förvaltningsrätten i Härnösand har frågat vad som avses med att studierna ska bedrivas på minst halvtid och har uppfattat att det gäller omfattningen av utbildning som den studerande har registrerat sig för. *Förvaltningsrätten* liksom *Kammarrätten i Jönköping* och *Försäkringskassan* har också efterlyst ett förtydligande av begreppet bedriva studier. *CSN* har uppfattat att bedriva studier i sammanhanget har samma betydelse som i studiestödslagen.

Regeringen vill därför förtydliga att den studerande måste ha antagits till och registrerats på en utbildning som berättigar till studiemedel för att kunna anses bedriva studier. Det bör också krävas att den studerande ska följa kursplanen eller motsvarande. I detta sammanhang är det mycket viktigt att påpeka att det är svårt att reglera exakt vad som ska avses med att bedriva studier och att följa kursplanen eller motsvarande. Det går t.ex. inte att kräva närvaro om det inte finns ett närvarokrav hos utbildningsanordnaren. Vad som avses med att bedriva studier måste därför ansluta till vad som är möjligt och lämpligt hos den specifika utbildningsanordnaren. En sådan bedömning måste därmed i stor utsträckning lämnas till utbildningsanordnaren.

Avsikten med förslaget är att det ska vara möjligt även för den som inte ansöker om eller inte har möjlighet att få studiemedel att känna sig trygg om han eller hon drabbas av sjukdom. *Försäkringskassan* har påpekat att prövningen av studieresultaten enligt studiestödslagen används för att avgöra om en studerande har rätt till fortsatta studiemedel. SGI-skyddet gäller för den tid som studierna har bedrivits. Av den anledningen kan inte praxis för bedömningen av fortsatt rätt till studiemedel vara avgörande för om en studerande har skyddad SGI. Om en studerande misslyckas med sina studier trots ansträngning skulle det vara en för kraftig påföljd om han eller hon också miste en väsentlig del av sitt socialförsäkringsskydd.

Även om studieresultatet inte bör vara avgörande för om en person har skyddad SGI så är det en faktor som måste vägas in i *Försäkringskassans* bedömning. Det är den enskilde som ska styrka om han eller hon verkligen har bedrivit studier. Det kan t.ex. göras med ett utdrag ur det

gemensamma studiedokumentationsregistret LADOK, som de flesta högskolor använder sig av eller genom intyg från utbildningsanordnaren. Bedömningen av om studier har bedrivits torde inte avvika i någon större utsträckning från den bedömning Försäkringskassan i dag måste göra då en försäkrad bedriver studier inom sitt yrkesområde.

En studerande som vill försäkra sig om att ett SGI-skydd ska gälla under utbildningstiden bör redan under studietiden se till att det går att styrka att studierna har genomförts.

Studiestöd får under vissa förutsättningar lämnas för utlandsstudier. SGI-skyddet kommer därför även gälla för utlandsstudier som berättigar till studiestöd. I princip är det redan en uppgift för Försäkringskassan att pröva om en försäkrad bedriver sådana studier, eftersom den som studerar utomlands på en studiestödsberättigande utbildning ska anses vara fortsatt bosatt i Sverige och kunna få bosättningsbaserade förmåner från Sverige (5 kap. 7 § SFB).

Försäkringskassan bör kunna samråda med CSN vid bedömningen av om en viss utbildning berättigar till studiemedel. CSN kan naturligtvis också bistå med information till den som inför sin studieplanering har frågor om en viss utbildning kan berättiga till studiemedel.

CSN har lämnat förslag på ett alternativt sätt att reglera SGI-skyddet. Syftet med CSN:s förslag är att kunna ge ett SGI-skydd även till vissa yngre studerande som har rätt till studiemedel för studier på gymnasial nivå. CSN:s förslag är vällovligt. Det skulle dock, med den modell som föreslogs i promemorian, leda till att alla som studerar på gymnasieskolan på minst halvtid skulle få ett SGI-skydd. Detta samtidigt som kraven för att få studiehjälp är att studierna bedrivs på heltid. CSN föreslår också att det regleras att utbildningen måste pågå i minst tre veckor för att ett SGI-skydd ska gälla. Regeringen anser dock att detta inte behöver anges i SFB, eftersom det endast är utbildningar som är minst tre veckor som berättigar till studiemedel.

I och med att SGI-skyddet inte enbart villkoras till studiestöds-mottagande upphör även den begränsning av SGI-skyddet som följer av tidsgränserna i studiestödssystemet. Det innebär att skyddstiderna visserligen kan bli längre än vad som gäller enligt dagens regler, men detta bör vägas mot förslagets alla fördelar. Motivet till att en upparbetad SGI ska vara skyddad under studier är att det uppmuntrar till ett livslångt lärande. Skyddstiderna gör det på så sätt möjligt för den enskilde att växla mellan arbete och studier utan att han eller hon förlorar försäkringsskyddet. Det är därför sammanfattningsvis regeringens bedömning att studerande ska kunna få SGI-skydd vid studier, oavsett hur de väljer att finansiera sina studier.

5.2.1 Sjukpenninggrundande inkomst för personer som startar ett aktiebolag

Regeringens förslag: För en försäkrad som har inkomst av anställning, bedriver näringsverksamhet i ett aktiebolag och som är företagare i den mening som avses i lagen om arbetslöshetsförsäkring ska under en tid om 36 månader den sjukpenninggrundande inkomsten av anställningen i aktiebolaget beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlönning för liknande arbete för annans räkning.

Aven om den försäkrade ändrar företagsform för verksamheten ska uppbyggnadsskedet för verksamheten inte kunna vara längre än totalt 36 månader.

Betänkandets (SOU 2015:21) förslag: I betänkandet föreslogs att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas till minst vad som motsvarar vad den skulle ha beräknats till med utgångspunkt i de förhållanden som gällde närmast före det att företaget startade.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga är positiva till förslaget. Flera remissinstanser menar dock att bestämmelserna bör vara likalydande, oavsett om företaget bedrivs i aktiebolagsform eller i form av handelsbolag eller enskild näringsverksamhet. Synpunkter av detta slag har lämnats av *Försäkringskassan*, *Svenskt Näringsliv*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och *Näringslivets Regelnämnd*. LRF anser dessutom att uppbyggnadsskedet bör bestämmas till 60 månader. LRF lämnar också synpunkter på förslaget om att företagarbegreppet bestäms utifrån definitionen i 34 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. LRF ser fördelar med ett gemensamt företagsbegrepp för de två försäkringssystemen. LRF anser samtidigt att det finns en risk att innebörden av den aktuella paragrafen tolkas olika av de olika myndigheterna då tolkningen av bestämmelsen inte är helt okomplicerad.

Promemorians (S2017/06606/SF) förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Göteborg*, *Domstolsverket*, *Pensionsmyndigheten*, *Skatteverket*, *Konkurrensverket*, *Arbetsförmedling*, *Almega*, *Konstnärsnämnden*, *Företagarförbundet Fria Företagare*, *IT -och telekomföretagen*, *SACO*, *Civilekonomerna*, *fackförbundet DIK*, *Sveriges Ingenjörer*, *Sveriges läkarförbund*, *fackförbundet Naturvetarna* och *Sveriges Veterinärförbund* har inga invändningar mot eller är uttryckligen positiva till förslagen. *Svenskt Näringsliv* välkomnar förslaget men anser att lagstiftningen bör förtydligas avseende vad som gäller vid förvärv av ett redan existerande aktiebolag. Liknande synpunkter har framfört av *Näringslivets Regelnämnd*. *Tillväxtverket* framför vikten av att bedömningen av jämförelseinkomsten görs på ett likvärdigt sätt för alla företagsformer. Vidare lyfter *Tillväxtverket* fram behovet av att vidta informationsinsatser i samband med att bestämmelserna träder ikraft. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att det inte är tydligt att det inte ställs några krav på inkomst för den försäkrade. LRF, framför liknande synpunkter. LRF påpekar också att vad som anförs i promemorian beträffande förvärv av ett redan existerande aktiebolag inte

överensstämmer med lagtexten. Vidare menar LRF att tiden för vad som kan anses som ett uppbyggnadsskede bör vara 60 månader. LRF efterfrågar skäl för att utesluta ekonomiska föreningar. Även *Coompanion Sverige* framför att situationen i många fall kan vara likartad för den som är med startar en verksamhet i form av en ekonomisk förening som för den som startar en verksamhet i företagsform och anser att förslagen även bör omfatta ekonomiska föreningar. *Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)*, anser att uppbyggnadsskedet bör vara längre än 36 månader. Flera remissinstanser är uttryckligen positiva till hänvisningen till arbetslöshetsförsäkringen när det gäller att definiera vem som bedriver näringsverksamhet i aktiebolagsform, bl.a. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF)*, Förvaltningsrätten i Stockholm och *Företagarna. Försäkringskassan* anser däremot att en sådan hänvisning är olämplig och menar att man istället bör hänvisa direkt till skattelagstiftningen. Försäkringskassan anför också att de saknar resonemang om fastställande av årsarbetstid. Även *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)*, anser att hänvisningen till arbetslöshetsförsäkringen är olämplig. ISF anser också att utformningen och placeringen av 7 a § kan innebära en otydlighet avseende vad som är huvudregel respektive undantagsregel. ISF är även tveksam till att förlänga tiden för det generella uppbyggnadsskedet *Näringslivets Regelnämnd (NNR)*, framför att det bör övervägas en lösning för de som startar upp näringsverksamhet genom förvärv. *Småföretagarnas riksförbund* anser att de föreslagna bestämmelserna bör gälla även för andra än makar som driver verksamhet tillsammans.

Skälen för regeringens förslag: Den som startar ett företag i form av enskild näringsverksamhet eller ett handels- eller kommanditibolag omfattas av särskilda bestämmelser som syftar till att öka tryggheten under tiden som verksamheten är i ett uppbyggnadsskede. Dessa bestämmelser finns i 25 kap. 9 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Motsvarande gäller dock inte för den som väljer att starta verksamheten i aktiebolagsform. Vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten, förkortad SGI, beaktas dessa personer som vilka anställda som helst. SGI:n baseras på den lön som personen erhåller från företaget. Det kan dock konstateras att situationen under uppbyggnadsskedet för den som påbörjar en näringsverksamhet är likartad, oavsett företagsform. Under verksamhetens uppbyggnadsskede tar många aktiebolagsägare ut mycket liten lön, eller ingen lön alls, och har därför ett svagt eller inget försäkringsskydd vid föräldraledighet och sjukdom. Den parlamentariska socialförsäkringsutredningen, förkortad PSFU, föreslog i betänkandet (SOU 2015:21) att för dessa personer skulle SGI:n under uppbyggnadsskedet beräknas på grundval av de inkomster personerna hade innan aktiebolaget startades. Uppbyggnadsskedet föreslogs vara 36 månader. Enligt regeringen kan det anses rimligt att försäkringsskyddet förbättras för företagare som startar ett aktiebolag, i likhet med vad som har anförts av PSFU. Mot bakgrund av de synpunkter som har lämnats av flera remissinstanser, bland annat *Försäkringskassan*, föreslår regeringen dock en något annorlunda utformning än PSFU. Regeringen föreslår att SGI:n under ett generellt uppbyggnadsskede för företagare som startar ett aktiebolag ska beräknas enligt samma principer som gäller för

Prop. 2017/18:168 verksamhet som bedrivs i form av en enskild näringsverksamhet, ett handels- eller kommanditibolag.

Regeringen föreslår således att för en försäkrad som har inkomst av anställning och som bedriver näringsverksamhet i aktiebolagsform i den mening som avses i 34–34 c §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, bör SGI:n av anställningen i aktiebolaget beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Regeringen kan konstatera att åsikterna om lämpligheten med en hänvisning till arbetslöshetsförsäkringen är delade bland de remissinstanser som har haft synpunkter i frågan. Regeringen anser dock att det finns flera fördelar med den föreslagna lösningen. Genom att tillämpningsområdet begränsas till att gälla de personer som definieras som företagare enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring säkerställs att endast en person som har utfört arbete i och har väsentligt inflytande över företaget omfattas. Det kan också ses som en fördel att definitionen av vad som avses med en företagare som bedriver näringsverksamhet i ett aktiebolag är densamma inom såväl social- som arbetslöshetsförsäkringarna.

Eftersom förslaget syftar till att öka tryggheten för egenföretagare under tiden som verksamheten är i uppbyggnadsskede ligger det enligt regeringens mening i sakens natur att den försäkrade inte nödvändigtvis måste uppbära någon faktisk lön från bolaget under uppbyggnadsskedet. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att det inte är tydligt att det inte ställs några krav på inkomst för den försäkrade och. *LRF* har påpekat att enligt gällande bestämmelser måste ersättningen för utfört arbete för någon annans räkning uppgå till minst 1 000 kronor för att räknas som inkomst av anställning. Med anledning av det vill regeringen förtydliga att förslaget i denna proposition innebär ett undantag från denna huvudregel.

De problem med fastställande av årsarbetstid som Försäkringskassan beskriver i sitt remissvar torde finnas redan idag, när SGI ska fastställas första gången för en aktiebolagsägare i samband med uttag av tillfällig föräldrapenning. Även om aktiebolagsägaren tar ut lön är det inte säkert att han eller hon vet om ett eventuellt sjukavdrag ska göras i dagar eller timmar, eller med vilket belopp ett sådant avdrag skulle göras.

Med anledning av de synpunkter som har lämnats av *LRF* och *Companion Sverige* vill regeringen förtydliga att en central utgångspunkt för de förslag som lämnas i denna proposition är den analys som redovisades av PSFU. Utredningen har lyft fram behovet av likabehandling av olika företag, oavsett företagsform i socialförsäkringshänseende. Något motsvarande behov har inte identifierats beträffande ekonomiska föreningar. Regeringen instämmer dock i att situationen i många fall kan vara likartad för den som är med startar en verksamhet i form av en ekonomisk förening som för den som startar en verksamhet i annan form. Frågan om vad som ska gälla för ekonomiska föreningar behöver dock beredas vidare. I beredningen behöver man bland annat beakta kontrollaspekter.

De föreslagna bestämmelserna bör gälla under en tid om 36 månader räknat från den månad då en anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) har gjorts eller borde ha gjorts. Vissa remissinstanser har förespråkat en längre tid medan ISF anser att tiden inte bör förlängas. Regeringen anser dock att 36 månader är väl avvägt och stämmer dessutom överens med vad PSFU har föreslagit.

I likhet med vad som gäller när verksamheten bedrivs i form av en enskild näringsverksamhet eller handelsbolag, bör de föreslagna bestämmelserna om rätt till en särskilt beräknad SGI gälla oavsett om det är fråga om ett nystartat aktiebolag eller förvärv av ett etablerat aktiebolag. Vid förvärv beräknas uppbyggnadsskedet från den månad då anmälan för registrering har gjorts eller borde ha gjorts av tidigare ägare. Avser förvärvet ett aktiebolag vars verksamhet har bedrivits längre än 36 månader så kan det förutsättas att verksamheten redan har den stabilitet som är normalt för respektive bransch. Det saknas således skäl för att särskilda beräkningsgrunder för SGI skulle gälla i dessa fall.

Den som tvingas lägga ner ett nystartat företag och som därefter startar ett aktiebolag ska omfattas av det generella uppbyggnadsskedet. Med anledning av vad som framförts av *Småföretagarnas Riksförbund* vill regeringen förtydliga att så väl makar, som andra personer som båda utför arbete i och har väsentligt inflytande över företaget omfattas av bestämmelserna om uppbyggnadsskedet.

Det bör inte vara möjligt att förlänga tiden för uppbyggnadsskedet genom att byta företagsform. I de fall en egenföretagare omvandlar sitt företag till ett aktiebolag bör uppbyggnadsskedet räknas från den månad den ursprungliga näringsverksamheten anmäldes för registrering eller borde ha registrerats hos Skatteverket. Liknande resonemang bör gälla vid utökning av redan befintlig verksamhet där utökningen är förenlig med den ursprungliga verksamheten. Ledning för vad som kan anses vara förenlig verksamhet kan fås genom den verksamhetsbeskrivning som angetts vid bildandet av företaget. Även Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) kan tjäna som vägledning.

5.2.2 Sjukpenninggrundande inkomst under uppbyggnadsskede för personer som har inkomst av näringsverksamhet

Regeringens förslag: För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet ska det generella uppbyggnadsskedet förlängas till 36 månader.

Även om den försäkrade ändrar företagsform för verksamheten ska uppbyggnadsskedet för verksamheten inte kunna vara längre än totalt 36 månader.

Betänkandets (SOU 2015:21) förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig över förslaget är positiva. *Lantbrukarnas riksförbund (LRF)*, anser att tiden för vad som kan anses som ett uppbyggnadsskede bör bestämmas till 60 månader.

Promemorians (S2017/06606/SF) förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna är positiva till förslaget. *LRF* anser dock att tiden för vad som kan anses som ett uppbyggnadsskede bör vara 60 månader. *Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)* anser att uppbyggnadsskedet bör vara längre än

Prop. 2017/18:168 36 månader. *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)* är däremot tveksam till att förlänga tiden för det generella uppbyggnadsskedet.

Skälen för regeringens förslag: De särskilda bestämmelserna för beräkning av SGI gäller i dag för egenföretagare under tiden näringsverksamheten i form av enskild näringsverksamhet, handels- eller kommanditbolag är i uppbyggnadsskede. Det generella uppbyggnadsskedet är 24 månader räknat från den månad då skatte- och avgiftsanmälan har gjorts eller borde ha gjorts till Skatteverket. Så som PSFU har framfört kan det ta flera år att bygga upp lönsamheten i ett nystartat företag, samtidigt som bestämmelserna inte får bli ett sätt att hålla liv i affärsidéer som inte bär. PSFU har föreslagit att tiden för det generella uppbyggnadsskedet förlängs till 36 månader. Den föreslagna tiden bedöms som väl avvägd. Det kan också konstateras att remissinstanserna, med några undantag, har varit positiva till förlängningen. Det föreslås således att tiden för när ett företag kan anses vara i uppbyggnadsskede enligt 25 kap. 9 § SFB förlängs till 36 månader.

Förslag lämnas också i syfte att förtydliga vad som ska gälla för den som bedriver näringsverksamhet och byter företagsform. Analogt med vad som föreslås för aktiebolag bör det inte vara möjligt att förlänga uppbyggnadsskedet genom att byta företagsform.

5.3 Följdändring avseende beräkning av dagar med närståendepenning

Regeringens förslag: Vid beräkning av antalet dagar med rätt till närståendepenning ska en dag med tre fjärdedels närståendepenning motsvara tre fjärdedelar av en dag.

Förslag enligt Försäkringskassans skrivelse: Överensstämmer med regeringens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Försäkringskassan har i en skrivelse till regeringen (S2017//05509/SF) gjort en framställan om en följdändring och anfört följande. Regeringens förslag att närståendepenning fr.o.m. den 1 januari 2018 även ska kunna beviljas med tre fjärdedelar bör kompletteras med en följdändring av 47 kap. 10 § socialförsäkringsbalken. I annat fall saknar Försäkringskassan ledning i fråga om hur antalet dagar med närståendepenning, som är begränsat till 100 dagar, ska beräknas när förmånen tas ut med tre fjärdedelar. Försäkringskassan anför också att en sådan lagändring för tydlighets skull även bör innefatta hur antalet dagar med ersättning ska beräknas när ersättning beviljas med hel förmån, vilket inte är uttryckligt reglerat i dag.

Från och med den 1 januari 2018 är det möjligt att bevilja närståendepenning med tre fjärdedelar (prop. 2017/18:10 Vissa socialförsäkringsfrågor). Regeringen delar Försäkringskassans bedömning att en sådan ändring i fråga om hur dagar med tre fjärdedels närståendepenning ska beräknas är nödvändig och att det likaså är lämpligt att uttryckligen reglera hur antalet dagar ska beräknas när sådan ersättning beviljas med hel förmån. Paragrafen bör utformas efter mönster i 12 kap. 32 § och

5.4 Upphävande av bestämmelse om direktåtkomst

Regeringens förslag: Bestämmelsen som anger att Statens tjänstepensionsverk och det för kommunerna och landstingen gemensamma organet för administration av personalpensioner får ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen ska upphöra att gälla.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* och *Statens tjänstepensionsverk (SPV)* tillstyrker förslaget. *Pensionsmyndigheten* har inga invändningar mot förslaget och delar promemorians bedömning att utlämnande av uppgifter genom IT-tjänsterna BRUS och LEFI Prenumeration samt webbtjänsten LEFI Online är att anse som utlämnande på medium för automatiserad behandling. Bedömningen förutsätter dock enligt Pensionsmyndigheten att rättsläget enligt Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2015 ref. 61 består. *KPA Pension AB (KPA)* har inte yttrat sig över promemorians förslag, men har tidigare i ärendet uppgett att bolaget saknar behov av direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen. *Datainspektionen* tillstyrker inte förslaget och anför att det utifrån uppgifterna i promemorian inte går att bedöma om utlämnandet av uppgifter till SPV och KPA i dag sker i form av direktåtkomst eller på medium för automatiserad behandling. Datainspektionen anser vidare att behandlingen av personuppgifter i aktuella delar bör analyseras i förhållande till EU:s dataskyddsförordning.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har uttryckt att det finns starka skäl att vara återhållsam med att tillåta myndigheter och andra utanför socialförsäkringens administration att ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen. SPV:s och KPA:s direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen är avsedd att vara en övergångslösning i avvaktan på att ett elektroniskt system för utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling utvecklas i samråd mellan berörda parter (se prop. 2002/03:135 s. 91–94 och bet. 2003/04:SfU3 s. 6 f.).

SPV och KPA har förklarat att de inte längre har något behov av direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen utan att deras behov av uppgifter därifrån i stället tillgodoses genom särskilda IT-tjänster. Det rör sig om filöverföringstjänsterna BRUS och LEFI Prenumeration samt webbtjänsten LEFI Online. Pensionsmyndigheten ansvarar för BRUS (Avisering till Bruttosamordnare av tjänstepension) och Försäkringskassan ansvarar för LEFI (LEverans av FörmånsInformation). Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, SPV och KPA gör samtliga bedömningen att utlämnande av uppgifter genom de angivna IT-tjänsterna sker på medium för automatiserad behandling.

Högsta förvaltningsdomstolen, förkortad HFD, har i rättsfallet HFD 2015 ref. 61 funnit att innebörden av begreppet direktåtkomst i socialförsäkringsbalken ska bestämmas med utgångspunkt i bestämmelserna i 2 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen, förkortad TF. Frågan i målet var om socialnämndernas åtkomst till uppgifter i socialförsäkrings-

databasen genom datasystemet LEFI Online var att anse som direktåtkomst i socialförsäkringsbalkens mening. HFD tog fasta på att allmänna handlingar hos en myndighet som en annan myndighet genom direktåtkomst får tillgång till utgör allmänna handlingar även hos denna myndighet. Av 2 kap. 3 § andra stycket TF framgår i denna del att en upptagning anses förvarad hos en myndighet, om upptagningen är tillgänglig för myndigheten med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. HFD konstaterade att socialnämnderna inte på egen hand kan söka information i socialförsäkringsdatabasen, utan att ett utlämnande genom LEFI Online förutsätter att Försäkringskassan reagerar på en begäran om att de efterfrågade uppgifterna ska lämnas ut. Försäkringskassan fick därigenom anses förfoga över frågan om och i så fall vilka uppgifter som ska lämnas ut. Någon sådan teknisk tillgång till upptagningar som avses i 2 kap. 3 § andra stycket TF kunde socialnämnderna således inte anses ha. Detta innebär att förfarandet inte betraktades som direktåtkomst enligt socialförsäkringsbalken utan som ett utlämnande på medium för automatiserad behandling.

Med anledning av *Datainspektionens* synpunkter vill regeringen framhålla att SPV och KPA enligt uppgifter från Försäkringskassan använder webbtjänsten LEFI Online på samma grundläggande villkor som övriga användare (bl.a. socialnämnderna enligt rättsfallet HFD 2015 ref. 61). Det saknas därför enligt regeringens mening skäl att ifrågasätta bedömningen att utlämnandet av uppgifter till SPV och KPA genom LEFI Online sker på medium för automatiserad behandling. IT-tjänsterna LEFI Prenumeration och BRUS är enligt vad som framkommit renodlade filöverföringstjänster. I fråga om dessa tjänster får det därför anses stå klart att det rör sig om utlämnande på medium för automatiserad behandling.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det är utrett att SPV:s och KPA:s behov av uppgifter från socialförsäkringsdatabasen framöver kan tillgodoses genom utlämnande på medium för automatiserad behandling. SPV och KPA får därmed anses sakna behov av direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen. Bestämmelsen i 114 kap. 20 § socialförsäkringsbalken om sådan direktåtkomst bör därför upphävas. Efter lagändringen ansvarar Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för att uppgifter inte lämnas ut till SPV och KPA på sådant sätt att dessa mottagare kan anses ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen. Som *Datainspektionen* har påpekat kan denna fråga bli föremål för inspektionens tillsyn.

Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser eller följdändringar i socialförsäkringsbalken med anledning av denna lagändring. Något behov av ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), som gäller för SPV, uppkommer inte heller. Bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen är inte tillämpliga i fråga om KPA:s verksamhet. I stället finns i 114 kap. 35 § socialförsäkringsbalken en bestämmelse om tystnadsplikt för sådana uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden som en handläggare vid det för kommunerna och landstingen gemensamma organet för administration av personalpensioner (dvs. KPA) har inhämtat från socialförsäkringsdatabasen. Tystnadsplikten gäller oavsett på vilket sätt uppgifterna har inhämtats. Den gäller alltså även fortsättningsvis för uppgifter som har inhämtats genom direktåtkomst.

Datainspektionen anför att stödet för behandling av personuppgifter i nu aktuella delar bör analyseras i förhållande till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (förkortad dataskyddsförordningen), som blir direkt tillämplig i EU:s medlemsstater den 25 maj 2018. Detta lagstiftningsärende avser emellertid enbart upphävande av en bestämmelse om direktåtkomst, dvs. en inskränkning av möjligheterna till personuppgiftsbehandling. Data-skyddsförordningen hindrar inte en sådan lagändring.

5.5 Rättelse

Regeringens förslag: En rättelse ska göras i 103 kap. 4 § socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag: Det har uppmärksamats att det i 103 kap. 4 § andra stycket socialförsäkringsbalken finns en felaktig hänvisning till 10 kap. 7 § 3 som rätteligen bör vara till 102 kap. 7 § 3. Denna felaktiga hänvisning bör rättas.

5.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagen ska träda i kraft den 1 augusti 2018 i fråga om 25 kap. 1, 7 a och 9 §§ och i övrigt den 1 juli 2018. Den nya bestämmelsen i 25 kap. 7 a § och bestämmelsen i 25 kap. 9 § i den nya lydelsen ska tillämpas första gången på ersättningsperioder som påbörjas efter ikraftträdandet. Äldre bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst ska fortfarande gälla för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

Förslagen enligt promemoriorna och enligt Försäkringskassans skrivelse: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Avseende personer som startar företag finns inget förslag i den aktuella promemorian om att den nya lagen ska tillämpas första gången på ersättningsperioder som påbörjas efter ikraftträdandet. I fråga om förslaget avseende beräkning av dagar med närståendepenning föreslog Försäkringskassan att ändringen skulle träda i kraft den 1 januari 2018. I fråga om förslaget om upphävande av en bestämmelse om direktåtkomst föreslogs i den aktuella promemorian att bestämmelsen skulle upphöra att gälla vid utgången av 2017.

Remissinstanserna: I fråga om förslaget avseende förstärkt SGI-skydd för studerande anser *TCO* och *Sveriges förenade studentkårer* att de nuvarande studenter som förlorade sin SGI när de började studera bör få sin SGI återställd baserat på den inkomst de hade innan studierna påbörjades.

I fråga om förslagen avseende personer som startar företag var flertalet av remissinstanserna är positiva till förslaget. *Försäkringskassan* föreslår

Prop. 2017/18:168 att uppbyggnadsskedet som infördes den 1 juli 2010 utvärderas innan lagförslagen beslutas. Försäkringskassan föreslår också att övergångsbestämmelserna utformas så att lagändringarna avgränsas till att gälla försäkrade med näringsverksamheter registrerade från och med den 1 augusti 2018. Myndigheten anför att den inte har teknisk möjlighet att hitta pågående ärenden som gäller försäkrade som med hänsyn till de nya bestämmelserna skulle kunna få en höjd sjukpenninggrundande inkomst.

Skälen för regeringens förslag: När det gäller förslaget om förstärkt skydd för den sjukpenninggrundande inkomsten, förkortad SGI, för studerande anser regeringen i likhet med vad som föreslås i promemorian att lagen bör träda i kraft den 1 juli 2018. Det innebär att SGI-skyddet får betydelse för studier som bedrivs från och med ikraftträdandet. SGI-skyddet bör även avse sådana studier som har påbörjats före ikraftträdandet under förutsättning att SGI:n då har skyddats genom studiestöds-mottagande eller skyddats på annat sätt före ikraftträdandet. *TCO* och *Sveriges förenade studentkårer* anser att för den som studerar efter ikraftträdandet av de nya reglerna ska dessa även kunna ge SGI-skydd före den 1 juli 2018. Regeringen anser dock att konsekvenserna av att åter fastställa en förlorad SGI är svåra att överblicka och anser därför att det inte bör vara möjligt att med stöd av de nya reglerna få sin SGI skyddad för tid före ikraftträdandet.

I fråga om förslagen avseende personer som startar företag anser regeringen i likhet med promemorians förslag att den nya lagen bör träda i kraft den 1 augusti 2018 och att äldre bestämmelser om SGI fortfarande bör gälla i fråga om förmåner som avser tid före ikraftträdandet. *Försäkringskassan* har i sitt remissvar anfört att myndigheten saknar teknisk möjlighet att hitta pågående ärenden som gäller försäkrade som med hänsyn till de nya bestämmelserna skulle kunna få en höjd SGI. Regeringen noterar att enligt 26 kap. 6 § andra stycket SFB ska SGI:n som huvudregel inte ändras under en pågående ersättningsperiod. Med hänsyn till de av *Försäkringskassan* anförda administrativa svårigheterna samt huvudregeln att SGI:n inte ska ändras i en pågående ersättningsperiod anser regeringen därför att den nya lagen bör tillämpas första gången på ersättningsperioder som påbörjas efter ikraftträdandet.

Regeringen anser vidare att 114 kap. 20 § bör upphöra att gälla snarast möjligt vilket bedöms vara vid utgången av juni månad 2018 samt att övriga förslag bör träda i kraft snarast möjligt vilket bedöms vara den 1 juli 2018.

5.7 Uppföljning och information

Det är den studerande själv som måste kunna styrka för *Försäkringskassan* att studier har bedrivits på en studiemedelsberättigande utbildning på minst halvtid. Det är därför viktigt att de myndigheter och organisationer som kommer i kontakt med de studerande, eller sådana som överväger att börja studera informerar dessa om förutsättningarna för SGI-skydd.

Så väl *Regelrådet* som *Tillväxtverket* framför i sitt remissvar vikten av att personer som har eller kommer att starta ett företag får tydlig

information om regeländringen. Regeringen instämmer i detta och ser det som positivt att tillväxtverket kan bidra detta genom webbplatsen verksamt.se. Också Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har en viktig roll för att sprida information, liksom de olika branschorganisationerna.

Prop. 2017/18:168

De regler som gäller för egenföretagare under uppbyggnadsskedet är relativt generösa. Risken med generösa regler är att dessa överutnyttjas eller missbrukas. När nu dessa bestämmelser utvidgas till att även gälla en betydligt större krets, dvs. även personer som startar ett företag i aktiebolagsform är det viktigt att regelverket följs upp och utvärderas. Regeringen bedömer att en lämplig myndighet, exempelvis Försäkringskassan eller Inspektionen för socialförsäkringen, bör ges ett sådant uppdrag.

6 Konsekvenser

6.1 Konsekvenser av förslagen om bättre försäkringsskydd för studerande

6.1.1 Konsekvenser för studerande

Den direkta förändringen omfattar endast en mindre grupp av de studerande. Det är svårt att göra exakta beräkningar men regeringen bedömer att på sikt kommer ca 7 000 studerande per år att omfattas av SGI-skydd till följd av förslaget.

Det är dock viktigt att öka tryggheten för studerande som grupp. Ett SGI-skydd kan ha stor betydelse för om en person ska våga påbörja eller återuppta studier. Förslaget gör det möjligt för studerande som finansierar sina studier utan studiestöd att behålla sitt SGI-skydd.

Förslaget innebär också att även äldre förvärvsarbetande kan vidareutbilda sig utan att förlora sin SGI.

6.1.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Försäkringskassan

Regeringen bedömer att förslaget kommer att generera relativt få nya ärenden och att det inte medför behov av resurstillskott till Försäkringskassan. Eventuella förändringar av myndighetens kostnader bedöms rymmas inom befintliga anslagsramar.

Centrala studiestödsnämnden

Det borde oftast vara relativt oproblematiskt för Försäkringskassan att avgöra om studier vid en viss utbildning i Sverige ger rätt till studiemedel, utifrån de uppgifter som den studerande kan tillhandahålla. Vid mer komplicerade ärenden bör Försäkringskassan kunna samråda med Centrala studiestödsnämnden (CSN). CSN kommer även att i vissa fall behöva bistå med information till studerande om utbildningar som ger

Prop. 2017/18:168 rätt till studiemedel. Regeringen bedömer att administrationskostnaderna för detta är marginella och bör rymmas inom befintliga anslagsramar.

Allmänna förvaltningsdomstolar

Regeringen bedömer att Förvaltningsdomstolarna endast påverkas marginellt av förslagen i denna proposition. Detta bedöms kunna rymmas inom befintliga anslagsramar

Kommuner

Eftersom förslaget innebär att fler personer omfattas av SGI-skydd kan det komma att marginellt minska behovet av försörjningsstöd från kommunerna.

6.1.3 Sjuk- och föräldraförsäkringen

Det är mycket svårt att beräkna kostnaderna för ett förstärkt SGI-skydd för studerande. Eftersom SGI normalt fastställs i samband med att en försäkrad ansöker om en förmån som grundas på SGI finns inga säkra uppgifter om vilka studerande som har en SGI som skulle kunna skyddas. Vidare saknas uppgifter om hur många som idag bedriver studier på minst halvtid, med eller utan understöd. Slutligen ger inte SGI-skydd i sig upphov till några försäkringskostnader. Skyddet blir bara aktuellt om den försäkrade efter avslutade eller avbrutna studier ansöker om en socialförsäkringsförmån innan det har kunnat fastställas en ny SGI för honom eller henne.

I avsaknad av dessa data har regeringen fått göra beräkningar som bygger på ett antal antaganden.

Regeringen har utgått från uppgifter i Statistiska centralbyråns databas LISA. Den grupp som har studerats är den som studerade utan studiemedel under 2014 och inte hade annan sysselsättning. Personer som ingår i denna grupp som hade inkomst från förvärvsarbete någon gång under åren 2010–2013 antas ha haft en SGI före studierna. Denna grupp består av cirka 7 000 individer. Därefter har regeringen antagit att denna grupp kommer att få sjukpenning och föräldrapenning i samma utsträckning som befolkningen i övrigt och att ersättningen ska motsvara den genomsnittliga ersättningen.

Kostnaderna beräknat på detta sätt uppgår till cirka 36 miljoner kronor när systemet är fullt uppbyggt. Cirka tre fjärdedelar av kostnaderna uppstår inom föräldraförsäkringen.

Eftersom det föreslås att de nya reglerna ska gälla studier som bedrivs från och med den 1 juli 2018 bedöms att försäkringsutgifterna inte påverkas under 2018 mer än ytterst marginellt. Därefter bedöms utgifterna för sjuk- och föräldraförsäkringarna successivt öka. År 2021 beräknas utgiftsökningen uppgå till ca 12 miljoner kronor för sjukpenning och till ca 24 miljoner kronor för föräldrapenning, totalt 36 miljoner kronor.

Försäkringskassan har i sitt remissvar framfört att beräkningarna är osäkra och att det finns faktorer som talar för högre och lägre kostnader än de som regeringen här redovisar. Regeringen är som ovan nämnts

6.1.4 Konsekvenser för jämställdhet

Förslaget bedöms ha störst betydelse för kvinnor och bidra till ökad ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män. Av de cirka 7000 individer som beräknas kunna få ett SGI-skydd genom förslaget bedöms cirka 55 procent vara kvinnor och två tredjedelar av de ökade utgifterna för sjuk- och föräldrapenning beräknas tillfalla kvinnor. Denna slutsats beror på att kvinnor har en högre sjukfrånvaro än män och att tre fjärdedelar av föräldrapenningen tas ut av kvinnor (Försäkringskassans årsredovisning 2016, s. 122 och 136).

6.2 Konsekvenser av förslagen om bättre försäkringsskydd för företagare

6.2.1 Konsekvenser för företagare

I dag kan personer som startar ett handelsbolag eller driver enskild näringsverksamhet få sin SGI beräknat utifrån den inkomst som gäller för anställda med motsvarande uppgifter. Den särskilda beräkningsgrunden gäller under tiden som företaget befinner sig i ett uppbyggnadsskede. I denna proposition föreslås att samma principer ska gälla vid fastställande av SGI för personer som startar ett företag i aktiebolagsform. Uppbyggnadsskedet är i dag 24 månader. I denna proposition föreslås att tiden för uppbyggnadsskedet förlängs till 36 månader.

Uppgifter från Tillväxtverkets företagsbarometer 2016 visar att 32 procent av befolkningen i åldern 18–70 år kan tänka sig att bli företagare. Ytterligare 34 procent kan tänka sig vara både arbetstagare och företagare. Män i undersökningen har generellt en mer positiv attityd till företagande än kvinnor. Kvinnor anser i större utsträckning än män att företagande är förknippat med mindre trygghet än att vara anställd.

Enligt Tillväxtverket tyder dessa resultat på att förändringar i socialförsäkringssystemet och andra trygghetssystem skulle kunna få viss effekt på människors vilja att starta företag. Att det startas flera företag bör leda till stärkt konkurrenskraft på de marknader där företagen är verksamma.

Enligt statistik från Tillväxtanalys är 13 procent av männen och 5 procent av kvinnorna i åldern 18–70 år företagare idag. Enligt uppgifter från Tillväxtanalys uppgick antalet nystartade företag 2016 till 71 825 jämfört med 70 135 företag 2015, en ökning med 2 procentenheter. Andelen företag startade av kvinnor uppgick till 32 procent jämfört med 66 procent startade av män. Uppgift om kön saknades bland 2 procent av företagen. Fördelat efter juridisk form startades 44 procent av de nya företagen 2016 som aktiebolag. Jämfört med 2015 ökade antalet aktiebolag med 8 procent.

Tabell 6.1 Antal nystartade företag 2016 efter juridisk form

	Antal	Andel
Enskild näringsidkare	37 281	52
Handels- eller kommandit-bolag	3 063	4
Aktiebolag	31 481	44
Samtlig	71 825	100

Källa: Tillväxtanalys

Regelrådet saknar en närmare beskrivning av målgruppen. Mot bakgrund av detta redovisas nedan de tio vanligaste branscherna för företag som startades 2016 i form av en enskild firma eller aktiebolagsform. År 2016 var de två vanligaste verksamhetsområdena för ett nystartat företag handel och service och motorfordon samt bygg och anläggning. Inom övriga verksamhetsområden finns vissa skillnader i val av bolagsform. Att starta ett företag i aktiebolagsform var t.ex. vanligt inom finans-, försäkrings- och fastighetsverksamhet och inom juridisk- och ekonomisk konsultverksamhet. Att starta ett företag i form av en enskild firma var vanligt inom verksamhetsområdena andra serviceföretag och personliga tjänster samt inom området kultur, nöje och fritid.

Tabell 6.2 Antal nystartade aktiebolag efter bransch 2016

Prop. 2017/18:168

10 vanligaste branschgrupper

	Antal
Handel och service motorfordon SNI 45 – 47	4 229
Finans-, försäkrings- och fastighetsverksamhet SNI 64 – 68	4 225
Juridisk- och ekonomisk konsultverksamhet SNI 69 – 70	4 210
Bygg och anläggning SNI 41 – 43	3 439
Programmering och informationstjänster SNI 62 – 63	2 110
Vård och omsorg SNI 86 – 88	1 951
Arkitekt-, teknisk konsultverksamhet och forskning SNI 71 – 72	1 800
Uthyrning, personalförmedling, turism, bevakning samt andra kontors- tjänster SNI 77 – 82	1 520
Hotell och restaurang SNI 55 – 56	1 344
Tillverkning och dylikt SNI 05 – 39	1 225
Övriga branscher	5 428

Källa: Tillväxtanalys

Tabell 6.3 Nystartade företag i form av enskild firma efter bransch 2016

10 vanligaste branschgrupper

Handel och service motorfordon SNI 45 – 47	4 868
Andra serviceföretag och personliga tjänster SNI 94 – 99	4 099
Bygg och anläggning SNI 41 – 43	3 698
Kultur, nöje och fritid SNI 90 – 93	3 406
Juridisk- och ekonomisk konsultverksamhet SNI 69 – 70	2 925
Uthyrning, personalförmedling, turism, bevakning samt andra kontors- tjänster SNI 77 – 82	2 091
Annan specialiserad konsultverksamhet och veterinärtjänster SNI 74 – 75	2 077
Utbildning SNI 85	2 044
Tillverkning och dylikt SNI 05 – 39	1 608
Programmering och informationstjänster SNI 62 – 63	1 488
Övriga branscher	8 977

Källa: Tillväxtanalys

Påverkan på företagens kostnader, tidsåtgång och verksamhet

De förslag som lämnas i denna proposition blir aktuella om den försäkrade ansöker om sjukpenning eller någon annan ersättning som grundas på den försäkrades SGI. Förslagen innebär inte någon skillnad i ansökningsförfarandet jämfört med vad som gäller idag. Skillnaden är att även de aktiebolagsägare som inte tar ut någon lön kan få rätt till en SGI-grundad ersättning när förslagen träder i kraft. Fastställandet av SGI görs av Försäkringskassan och i vissa fall behöver Försäkringskassan utreda den försäkrades/aktiebolagsägarers arbetstider m.m. En sådan utredning

Prop. 2017/18:168 kan innebära ökad administration för företaget. Detta är dock fallet redan idag för de försäkrade som har en löneinkomst från aktiebolaget. Regeringen bedömer därför att förslagen inte leder till ökad administration i någon nämnvärd omfattning.

Fåmansföretagens möjligheter att välja mellan lön, utdelning eller kapitalvinst

Förslagen bedöms således bidra till att kvinnor och män ska vilja starta företag. De kan också ha vissa icke önskvärda effekter. Delägare i fåmansföretag har möjlighet att i viss utsträckning välja mellan att ta ut vinst ur bolaget i form av lön, utdelning eller kapitalvinst enligt de s.k. 3:12-reglerna. Det är inte uteslutet att förslagen leder till att delägare i fåmansföretag i större utsträckning tar ut utdelning eller kapitalvinst i stället för lön. En återhållande faktor är att lägre lön leder till lägre pensionsrätt och lägre framtida allmänna ålderspension. Dessutom är det frågan om nystartade företag som kan antas ha begränsade möjligheter till denna typ av planering. Vidare gäller de föreslagna förmånliga SGI-bestämmelserna endast under en begränsad tid om 36 månader.

6.2.2 Konsekvenser för jämställdhet

Fler män än kvinnor startar företag, vilket innebär att fler män än kvinnor bedöms få del av de förbättringar i ersättningsnivåer vid föräldraskap och vid egen eller ett barns sjukdom som förslagen medför. Men eftersom förslagen förväntas minska osäkerheten med att övergå från en anställning till eget företagande delar regeringen Tillväxtverkets bedömning att fler personer, både kvinnor och män, kommer att vilja starta ett företag. Mot bakgrund av att kvinnor oftare än män anser att företagandet är förknippat med större osäkerhet än en anställning bedöms förslagen därför ha positiv inverkan på kvinnors vilja att starta och bedriva företag och därigenom också bidra till ekonomisk jämställdhet.

I betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn (SOU 2017:101) konstateras att företagare använder föräldraförsäkringen i lägre utsträckning än anställda och att skillnaderna är särskilt stora för män. Utredningen beskriver vidare att mycket av den problematik som företagare beskriver att de har när det gäller möjligheten att använda föräldraförsäkringen beror på reglerna för sjukpenninggrundande inkomst. Förslaget ger ökad trygghet för nya företagare under en period där det kan vara svårt att ta ut lön och därmed riskera att få en mycket låg ersättning under exempelvis föräldraledighet. Det förbättrar på sätt möjligheterna för både kvinnor och män att förena familjeliv och företagande och ger därmed även förutsättningar för ett mer jämställt föräldraskap.

6.2.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Försäkringskassan

De föreslagna ändringarna bedöms medföra ökad administration hos Försäkringskassan. Den totala handläggningstiden ökar för uppbyggnadsärenden. Verksamheten behöver anpassas till de nya reglerna genom

uppdatering av processer, vägledningar, utbildningar och informationsmaterial. Sedan november 2016 kan Försäkringskassans handläggnings-system se i vilka ärenden som en person är ställföreträdare i ett aktiebolag. Dessa ärenden sorteras redan i dag ut automatiskt. Försäkringskassan har i sitt remissvar framfört att myndigheten inte i dag har möjlighet att automatiskt sortera fram ärenden som gäller makar som driver näringsverksamhet i aktiebolag om endast en av makarna är registrerad som delägare. För att möjliggöra detta krävs en viss IT-utveckling.

Sammantaget bedöms ändå ökningen av förvaltningsutgifterna kunna hanteras inom ramen för Försäkringskassans förvaltningsanslag.

Allmänna förvaltningsdomstolar

Ett antal ärenden kan bli föremål för domstolsbedömning. I första hand bör det handla om ärenden där Försäkringskassan gör en annan bedömning än den försäkrade antingen av vad som kan anses motsvara skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning eller av verksamhetens omfattning i det nystartade aktiebolaget. Mot bakgrund av att endast ett begränsat antal ärenden berörs av förslaget bedöms detta kunna rymmas inom befintliga anslagsramar.

6.2.4 Sjuk- och föräldraförsäkringen

I denna proposition föreslås att tiden för när ett handelsbolag eller en enskild näringsverksamhet kan anses vara i ett uppbyggnadsskede förlängs till 36 månader. Av tabellen nedan framgår att utgifterna för sjukpenning och föräldraförmåner för de personer som har bedrivit enskild näringsverksamhet eller ett handelsbolag mellan 25 och 36 månader i dag uppgår till ca 50 miljoner kronor för år tre. Av dessa betalas 20 miljoner kronor ut i form av sjuk- och rehabiliteringspenning. Resterande 30 miljoner kronor är utgifter för föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Förlängningen av uppbyggnadsskedet beräknas leda till att dessa ersättningar höjs. För ett helår beräknas den totala utgiftsökningen till 20 miljoner kronor varav 10 miljoner för sjukpenning och 10 miljoner kronor för föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Beräkningen bygger på ett antagande om ett oförändrat beteende hos den berörda gruppen.

Förslaget att införa samma principer för beräkning av SGI under uppbyggnadsskedet för personer som startar ett aktiebolag som gäller för personer med enskild näringsverksamhet beräknas leda till höjda utgifter för sjuk- och föräldrapenning om ca 60 miljoner kronor för ett helår. Drygt hälften av dessa gäller sjukpenning och resterande föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. I kostnadsberäkningarna har hänsyn tagits till att det är vanligare att ett nystartat bolag är aktiebolag än enskild näringsverksamhet i branscher med relativt höga lönenivåer. Exempelvis gäller detta finans-, försäkrings- och fastighetsverksamhet. Andelen företagare som utnyttjar de föreslagna reglerna antas vara densamma för aktiebolag som för enskilda firmor i beräkningarna. Enligt Försäkringskassan finns det hälften så många aktiebolag med 0–4 anställda som egenföretagare. Beräkningarna utgår från denna kvot. Sammantaget be-

Prop. 2017/18:168 räknas reformkostnaden till drygt 80 miljoner kronor inklusive statliga ålderspensionsavgifter från och med 2019 när reformen är i full funktion. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2018 och för det året begränsas kostnaderna till drygt 40 miljoner kronor.

Tabell 6.4 Kostnader för utvidgad möjlighet till uppbyggnadsskede för egenföretagare och aktiebolagsägare 2018 och 2019
Miljoner kronor

	Sjukpenning	Föräldrapenning och tillfällig föräldra- penning	Totalt
Egenföretagare och handelsbolag			
Utgifter år 3 före reform	20	30	50
Utgifter år 3 efter reform	30	40	70
Reformkostnader	10	10	20
Aktiebolagsägare			
Utgifter före reform	30	60	90
Utgifter år 3 efter reform	69	85	154
Reformkostnad	39	25	64
Kostnader totalt 2019	49	35	84
Kostnader 2018	24	18	42

Anm. Inklusive kostnader för statlig ålderspensionsavgift för sjukpenning, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.

Källa: T SCB, Försäkringskassan och egna beräkningar

6.2.5 Sveriges internationella åtaganden

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser eller stå i strid med de skyldigheter som följer EU-lagstiftningen eller Sveriges internationella åtaganden.

7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

25 kap.

1 §

I paragrafen anges kapitlets innehåll. Paragrafen har ändrats på grund av att det i kapitlet har införts en ny paragraf.

7 a §

Paragrafen är ny.

I *första stycket* första meningen anges att för en försäkrad som har inkomst av anställning, bedriver näringsverksamhet i aktiebolagsform

och som är företagare i den mening som avses i 34–34 c §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska, under en tid om 36 månader räknat från den månad då en anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) har gjorts eller borde ha gjorts, den sjukpenninggrundande inkomsten, förkortad SGI, av anställningen i företaget beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I paragrafen anges att den nämnda tidsperioden ska benämnas ”uppbyggnadsskedet”.

För att omfattas av denna bestämmelse krävs för det första att den försäkrade bedriver näringsverksamheten i aktiebolagsform. För det andra måste den försäkrade räknas som en sådan företagare som avses i lagen om arbetslöshetsförsäkring. Det innebär bl.a. att verksamheten ska bedrivas varaktigt, självständigt och i vinstsyfte samt att den försäkrade själv måste utföra arbete i verksamheten och ha ett väsentligt inflytande över verksamheten (se prop. 2009/10:120 s. 76 f. och 115 f.). Det är inte uteslutande enmansföretagare som omfattas av den föreslagna bestämmelsen utan det kan även röra sig om en försäkrad som är delägare i ett fåmansaktiebolag om kriterierna för att anses som företagare i lagen om arbetslöshetsförsäkring är uppfyllda. Slutligen anges i paragrafen att den försäkrade har en inkomst av anställning från aktiebolaget vilket tar sikte på att den försäkrade för att omfattas av bestämmelsen måste bedriva näringsverksamhet i aktiebolagsform och anses som anställd av bolaget. Uttrycket ”har inkomst av anställning” ska vid tillämpningen av paragrafen dock inte betyda att den försäkrade rent faktiskt måste få någon lön utan det är ett begrepp inom socialförsäkringen.

I likhet med vad som gäller för näringsidkare som avses i 9 § ska tiden för uppbyggnadsskedet räknas från den månad då en anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen har gjorts eller borde ha gjorts och vidare att den SGI-grundande inkomsten under uppbyggnadsskedet ska beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning.

I *andra stycket* anges att uppbyggnadsskedet, om den försäkrade tidigare har bedrivit samma verksamhet i en sådan företagsform som avses i 9 § första stycket, ska räknas från den tidpunkt som följer av den paragrafen. De företagsformer som avses i 9 § är i praktiken handels- eller kommanditbolag eller enskild näringsverksamhet och regleringen i *andra stycket* tar sikte på situationen att den försäkrade exempelvis först bedriver en viss verksamhet i ett handelsbolag och därefter i stället börjar bedriva samma verksamhet i ett aktiebolag. I en sådan situation beräknas uppbyggnadsskedet från den månad då en anmälan för registrering avseende den förstnämnda näringsverksamheten gjordes eller borde ha gjorts enligt 9 § första stycket första meningen eller, för det fall en sådan skyldighet inte förelåg, från den månad då det kan anses att en sådan anmälan skulle ha gjorts enligt 9 § första stycket andra meningen. Det innebär att det exempelvis inte ska vara möjligt att först bedriva verksamheten i ett handelsbolag och därefter börja bedriva samma verksamhet i ett aktiebolag och därigenom tillägna sig ett uppbyggnadsskede som överstiger 36 månader. Begreppet ”samma verksamhet” inbegriper utökning av redan befintlig verksamhet där utökningen är förenlig med den ursprungliga verksamheten. Ledning för vad som kan anses vara förenlig verksamhet kan fås genom den verksamhetsbeskrivning som angetts vid

Prop. 2017/18:168 bildandet av företaget. Även Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) kan tjäna som vägledning för bedömningen av huruvida det rör sig om samma verksamhet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1.

9 §

Ändringen i *första stycket* innebär att det generella uppbyggnadsskedet förlängs från 24 till 36 månader. På samma sätt som anges i 7 a § första stycket ska den i paragrafen omnämnda tidsperioden benämnas ”uppbyggnadsskedet”. I övrigt görs redaktionella ändringar i stycket.

I det nya *andra stycket* anges att om den försäkrade efter det att anmälan gjordes, borde ha gjorts eller ska anses som gjord börjar bedriva samma verksamhet i en annan sådan företagsform som avses i första stycket ska uppbyggnadsskedet räknas från det att den första näringsverksamheten påbörjades. Med formuleringen ”ska anses som gjord” avses den situation då en skyldighet att göra en anmälan för registrering inte funnits utan uppbyggnadsskedet beräknas som om en sådan skyldighet hade funnits enligt regleringen i första stycket andra meningen. Regleringen i andra stycket tar sikte på situationen att den försäkrade exempelvis först bedriver en viss verksamhet i enskild näringsverksamhet och därefter i stället börjar bedriva samma verksamhet i ett handelsbolag och att det då inte ska vara möjligt att därigenom tillägna sig ett uppbyggnadsskede som överstiger 36 månader.

I det nya *tredje stycket* anges att om den försäkrade tidigare har bedrivit samma verksamhet i aktiebolagsform ska uppbyggnadsskedet räknas från den tidpunkt som följer av 7 a § första stycket. Regleringen tar sikte på situationen att den försäkrade först bedriver en viss verksamhet i ett aktiebolag och därefter i stället börjar bedriva samma verksamhet i ett handels- eller kommanditbolag eller i enskild näringsverksamhet. I en sådan situation beräknas uppbyggnadsskedet från den månad då en anmälan för registrering avseende aktiebolaget gjordes. Det innebär att det exempelvis inte ska vara möjligt att först bedriva en verksamhet i ett aktiebolag och därefter börja bedriva samma verksamhet i ett handelsbolag och därigenom tillägna sig ett uppbyggnadsskede som överstiger 36 månader.

I fråga om innebörden av begreppet ”samma verksamhet” i andra och tredje styckena se kommentaren till 7 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

26 kap.

11 §

En ny *andra mening* läggs till i paragrafens *första stycke*. Tillägget anger att SGI-skydd även gäller under tid då den försäkrade, utan att få studiestöd, bedriver studier på minst halvtid för vilka studiemedel får lämnas enligt studiestödslagen (1999:1395). Detta under förutsättning att studierna antingen bedrivs på eftergymnasial nivå eller bedrivs från och med det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år. Den som studerar med studiestöd får sedan tidigare sin SGI skyddad, och med tillägget kan även den som studerar utan studiestöd under vissa förutsättningar få sin SGI skyddad under studietiden. Med eftergymnasial nivå avses i detta sammanhang utbildning som inte bedrivs på grundläggande

eller gymnasial nivå, eller motsvarande utbildning i t.ex. folkhögskola, och som berättigar till studiemedel. Den som studerar utan studiestöd på grundläggande eller gymnasial nivå kan genom tillägget skydda sin SGI från och med det andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år.

Studiemedel kan enligt 3 kap. 2 § studiestödslagen lämnas för studier på grundläggande eller gymnasial nivå från och med det andra kalenderhalvåret det år som den studerande fyller 20 år. För tid före dess, dvs. till och med det första kalenderhalvåret det år då den försäkrade fyller 20 år kan studiehjälp lämnas för studier på grundläggande eller gymnasial nivå enligt 2 kap. 3 § studiestödslagen.

Skyddet för SGI:n kopplas således till om studierna berättigar till studiemedel utan att det krävs att det faktiskt betalas ut något studiemedel. Det ställs däremot krav på studiernas omfattning; studierna måste bedrivas på minst halvtid och pågå under en sammanhängande tid om minst tre veckor för att ge rätt till ett SGI-skydd. Några ytterligare krav på den försäkrade vad avser exempelvis dennes ålder, inkomst eller medborgarskap motsvarande kraven för att få rätt till studiestöd enligt studiestödslagen ställs inte.

Ett nytt *andra stycke* läggs till i paragrafen. Regleringen återfanns tidigare i paragrafen, men läggs nu i ett eget stycke och redaktionella ändringar har gjorts. Ingen materiell ändring är härmed avsedd.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.1.

47 kap.

10 §

Paragrafen behandlar beräkning av antalet dagar med närståendepenning. Ändringen innebär en anpassning till att det fr.o.m. den 1 januari 2018 är möjligt att bevilja närståendepenning även på tre fjärdedels nivå. I paragrafen anges att en dag med hel närståendepenning motsvarar en dag och att en dag med tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels närståendepenning motsvarar tre fjärdedelar, hälften respektive en fjärdedel av en dag. En motsvarande reglering finns i fråga om föräldrapenning i 12 kap. 32 § och i fråga om tillfällig föräldrapenning i 13 kap. 32 §.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.

103 kap.

4 §

Ändringen innebär att den felaktiga hänvisningen i andra stycket till 10 kap. 7 § 3 rättas till att avse 102 kap. 7 § 3.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* ska lagen träda i kraft den 1 augusti 2018.

I *andra punkten* anges att den nya bestämmelsen i 25 kap. 7 a § och bestämmelsen i 25 kap. 9 § i den nya lydelsen tillämpas första gången på ersättningsperioder som påbörjas efter ikraftträdandet. Det innebär att SGI:n inte får ändras i ett ersättningsärende som pågår när den nya lagen träder i kraft. Begreppet ersättningsperiod ska tillämpas på samma sätt som begreppet i övrigt tillämpas enligt 26 kap.

I *tredje punkten* anges att äldre bestämmelser om SGI fortfarande gäller för förmåner som avser tid före ikraftträdandet. Det innebär att när

Prop. 2017/18:168 SGI-grundade dagersättningar betalas ut för dagar som avser tid före ikraftträdandet ska SGI:n bestämmas enligt de bestämmelser som gällde före ikraftträdandet.

I fråga om den som studerar innebär det att det inte är möjligt att med stöd av förslaget skydda sin SGI för tid före ikraftträdandet, även om studier då har bedrivits vid en utbildning som varit studiemedelsberättigande. För tid före den 1 juli 2018 krävs således att den studerande har uppburit studiestöd för att han eller hon ska kunna skydda sin SGI genom studier. För tid efter den 1 juli 2018 kan den försäkrade skydda sin SGI både genom att få studiestöd eller genom att studera på minst halvtid på en sådan utbildning som enligt förslaget ger rätt till skydd för SGI:n. Den som t.ex. påbörjar studier på högskola den 1 juni 2018 måste få studiemedel för att skydda sin SGI genom studier, men kan fr.o.m. den 1 juli 2018 skydda sin SGI utan att få studiemedel genom fortsatta studier på minst halvfart.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.

Sammanfattning av förslagen i promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande

Prop. 2017/18:168

Bilaga 1

Förslaget som lämnas i promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande (S2017/04463/SF) innebär att nuvarande SGI-skydd utvidgas till att även omfatta de studerande som inte uppbär studiemedel. Detta under förutsättning att studierna bedrivs på eftergymnasial nivå. Från och med det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år gäller det även för studier på grundläggande eller gymnasial nivå.

Lagförslag i promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 11 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

11 §

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395). *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om vilka studier som medför att skyddet är tillämpligt.*

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395). *SGI-skydd gäller även under tid då den försäkrade utan att uppbära studiestöd, bedriver studier på minst halvtid för vilka studiemedel får lämnas enligt studiestödslagen under förutsättning att studierna bedrivs på eftergymnasial nivå eller bedrivs från och med det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om vilka studier som medför att skyddet är tillämpligt.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för tid före ikraftträdandet.

Förteckning över remissinstanserna avseende promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande

Prop. 2017/18:168
Bilaga 3

Remissinstanser enligt remissivitet

Riksdagens ombudsmän (JO), Riksrevisionen, Kamrarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Härnösand, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Arbetsgivarverket, Statskontoret, Myndigheten för yrkeshögskolan, Folkbildningsrådet, Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet, Lunds Universitet, Stockholms Universitet, Centrala studiestödsnämnden, Diskrimineringsombudsmannen, Ladokkonsortiet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Saco studentråd, Svenskt Näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation, Saco, Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Remissinstanser utöver remissivitet

Akademikerförbundet SSR, DIK, Lärarnas Riksförbund, Naturvetarna, Sveriges läkarförbund, Sveriges universitetslärare och forskare.

Lagförslag i betänkandet Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21) (transumt)

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken (2010:110)
dels att 30 kap. 2, 4, 8, 9 och 11 § ska upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 29 kap., till 30 kap. och närmast före
30 kap. 3 § ska ha följande lydelse,
dels att 25 kap. 9 §, 29 kap. 1 § och 30 kap. 1, 6, 10 och 14 §§ ska ha
följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 25 kap. 7 a § av följande
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 kap.

7 a §

För en försäkrad som har inkomst av anställning och som är företagare i den mening som avses i 34 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska, under en tid om 36 månader från och med det att verksamheten startade, den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas med utgångspunkt i förhållandena närmast före det att verksamheten startade.

Sjukpenninggrundande inkomst ska bestämmas enligt första stycket endast om den därigenom blir högre än om den hade beräknats med beaktande av förhållandena efter det att verksamheten startade.

9 §³

För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet

För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet

³ Senaste lydelse 2011:1434.

ska, under en tid om 24 månader räknat från den månad då den försäkrade har gjort eller borde ha gjort anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244), den sjukpenninggrundande inkomsten från näringsverksamheten beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I det fall den försäkrade inte har skyldighet att anmäla sig för registrering, ska tiden om 24 månader räknas som om en sådan skyldighet hade gällt för honom eller henne.

ska, under en tid om 36 månader räknat från den månad då den försäkrade har gjort eller borde ha gjort anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244), den sjukpenninggrundande inkomsten från näringsverksamheten beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I det fall den försäkrade inte har skyldighet att anmäla sig för registrering, ska tiden om 36 månader räknas som om en sådan skyldighet hade gällt för honom eller henne.

Prop. 2017/18:168
Bilaga 4

Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21)

Remissinstanser enligt remissmissivet

Riksdagens Ombudsmän (JO), Riksrevisionen, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Umeå, Justitiekanslern, Datainspektionen, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för vårdanalys, Inspektionen för vård och omsorg, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), Hjälpmedelsinstitutet, Myndigheten för delaktighet, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE), Inspektionen för socialförsäkringen, Pensionsmyndigheten, Stockholms läns landsting, Uppsala läns landsting, Södermanlands läns landsting, Östergötlands läns landsting, Jönköpings läns landsting, Kronobergs läns landsting, Kalmar läns landsting, Blekinge läns landsting, Skåne läns landsting, Hallands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Värmlands läns landsting, Örebro läns landsting, Västmanlands läns landsting, Dalarnas läns landsting, Gävleborgs läns landsting, Västernorrlands läns landsting, Jämtlands läns landsting, Västerbottens läns landsting, Norrbottens läns landsting, Gotlands kommun, Ekonomistyrningsverket, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Konjunkturinstitutet, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Trygghetsstiftelsen, Statens servicecenter, Universitetskanslerämbetet, Universitets- och högskolerådet, Myndigheten för yrkeshögskolan, Vetenskapsrådet, Centrala studiestödsnämnden, Stockholms universitet, Institutet för social forskning (SOFI), Umeå universitet, Karolinska institutet, Sektionen för försäkringsmedicin, Linköpings universitet, Institutionen för medicin och hälsa, Konkursverket, Bolagsverket, Verket för innovationssystem (VINNOVA), Tillväxtverket, Regelrådet, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Samhall AB, Diskrimineringsombudsmannen DO, Konstnärsnämnden, Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Arbetsdomstolen, Medlingsinstitutet, ILO-kommittén, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Delegationen för jämställdhet i arbetslivet, Tyresö kommun, Alvesta kommun, Malmö kommun, Kristinehamns Kommun, Falu kommun, Hofors kommun, Härnösands kommun, Sollefteå kommun, Handikappförbunden, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenska Läkaresällskapet, Svensk Handel, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Lantbrukarnas Riksförbund, Sveriges Riksidrottsförbund, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, LO/TCO Rättsskydd, Arbetslöshetskassornas Samorganisation, AFA Försäkring, Svensk Försäkring, Trygghetsrådet TRR, Trygghetsfonden TSL, Omställningsfonden, Arbetsmiljöforum, Arbetsgivaralliansen, Näringslivets Regelnämnd, FöretagarFörbundet, Småföretagarnas Riksförbund, Almega, Ledarna, Privattjänstemannakartellen (PTK), Unionen, Akademikerförbundet SSR, Konstnärliga och litterära yrkesutövares

samarbetsnämnd (KLYS), Prevent, Sveriges företagshälsor, Sveriges Kvinnolobby, SFS Sveriges förenade studentkårer, Saco Studentråd, Förbundet Lika Unika, Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH), Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH), Sveriges Läkareförbund, Vårdförbundet, Svensk sjuksköterskeförening, Fysioterapeuterna, Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter, Sveriges Psykologförbund, Nationella Nätverket för Samordningsförbund.

Prop. 2017/18:168
Bilaga 5

Remissinstanser utöver remissmissivet

Egenanställningsföretagen ,SRAT, Småföretagarnas arbetslöshetskassa, Gunnar Wictorsson, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Anställningslösas Landsorganisation (SALO), Svenska Journalistförbundet, Alliance för arbetsskadade inom EU, Reumatikerförbundet, Centerstudenter, Västerbottens studentförbund, Mag- och tarmförbundet, Det kreativa facket (DIK), Föreningen solrosuppropet, Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), Mälardalens hög-skola, Konstnärernas Riksorganisation (KRO), Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF), Svenska Fotografers Förbund (SFF), Föreningen Svenska Tecknare, Visita, två privatpersoner.

Sammanfattning av förslagen i promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede

I promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede (S2017/06606/SF) föreslås att den sjukpenninggrundande inkomsten för en person som startar ett aktiebolag ska beräknas med samma principiella utgångspunkter som gäller för de personer som bedriver enskild näringsverksamhet under tiden det nystartade företaget är under uppbyggnadsskede. Dessutom förlängs tiden för uppbyggnadsskedet från 24 till 36 månader.

Lagförslag i promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede

Prop. 2017/18:168
Bilaga 7

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Häriigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 25 kap. 1 och 9 §§ ska följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 25 kap. 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 kap.

1 §

I detta kapitel finns grundläggande bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst i 2–6 §§.

Vidare finns bestämmelser om

- inkomst av anställning i 7 §,
- inkomst av annat förvärvsarbete i 8–15 §§,
- undantag för vissa inkomster i 16–24 §§, och
- årsarbetstid i 25–31 §§.

7 a §

För en försäkrad som har inkomst av anställning, bedriver näringsverksamhet i aktiebolagsform och som är företagare i den mening som avses i 34–34 c §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska, under en tid om 36 månader räknat från den månad då anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) har gjorts eller borde ha gjorts (uppbyggnadsskedet), den sjukpenninggrundande inkomsten av anställningen i aktiebolaget beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning.

Om den försäkrade tidigare, har bedrivit samma verksamhet i en sådan företagsform som avses i 9 § första stycket ska uppbyggnadsskedet räknas från den tidpunkt

9 §

För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet ska, under en tid om 24 månader räknat från den månad då *den försäkrade har gjort eller borde ha gjort* anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244), den sjukpenninggrundande inkomsten från näringsverksamheten beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I det fall *den försäkrade inte har* skyldighet att anmäla sig för registrering, ska tiden om 24 månader räknas som om en sådan skyldighet hade gällt för honom eller henne.

För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet *i någon form* ska, under en tid om 36 månader räknat från den månad då *en* anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) *har gjorts eller borde ha gjorts (uppbyggnadsskedet)*, den sjukpenninggrundande inkomsten från näringsverksamheten beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I det fall *en* skyldighet att *göra en anmälan* för registrering *inte föreligger*, ska *uppbyggnadsskedet* räknas som om en sådan skyldighet hade förelegat.

Om *den försäkrade efter det att anmälan om registrering enligt första stycket gjordes, borde ha gjorts eller ska anses som gjord, börjar bedriva samma verksamhet i en annan sådan företagsform som avses i första stycket ska uppbyggnadsskedet räknas från det att den första näringsverksamheten påbörjades.*

Om *den försäkrade tidigare, har bedrivit samma verksamhet i aktiebolagsform ska uppbyggnadsskedet räknas från den tidpunkt som följer av 7 a § första stycket.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.
 2. Äldre bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst gäller fortfarande för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

Förteckning över remissinstanserna avseende promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede

Prop. 2017/18:168
Bilaga 8

Remissinstanser enligt remissmissiv

Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Stockholm, Domstolsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Skatteverket, Konkurrensverket, Bolagsverket, Tillväxtverket, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Regelrådet, Arbetsförmedlingen, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), Näringslivets regelnämnd (NNR), Svenskt Näringsliv, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Småföretagarnas Riksförbund, Företagarna, Almega, Konstnärsnämnden, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS), Företagarförbundet Fria Företagare, Advokatsamfundet, Teknikföretagen, IT- och telekomföretagen, Svenska uppfinnareföreningen, Almi Företagspartner AB, PTK, SACO, TCO, LO.

Remissinstanser utöver remissmissiv

Civilekonomerna, DIK, Naturvetarna, Sveriges Ingenjörer, Sveriges Läkärförbund, Sveriges Veterinärförbund, Coompanion Sverige.

Lagförslag i Försäkringskassans skrivelse

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 47 kap. 10 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

47 kap.

10 §

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till ersättning *anses två dagar med halv eller fyra dagar med en fjärdedelsersättning som en dag.*

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till ersättning *gäller följande:*

En dag med hel närståendepenning motsvarar en dag.

En dag med tre fjärdedels, halv, en fjärdedels närståendepenning motsvarar tre fjärdedelar, hälften respektive en fjärdedel av en dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

Förteckning över remissinstanserna avseende promemorian Upphävande av bestämmelse om direktåtkomst

Prop. 2017/18:168
Bilaga 10

Remissinstanser enligt remissmissiv

Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Statens tjänstepensionsverk,
Datainspektionen, KPA Pension AB.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 mars 2018

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Regnér, Andersson, Hellmark Knutsson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Eriksson, Linde, Skog, Ekström, Eneroth

Föredragande: statsrådet Annika Strandhäll

Regeringen beslutar proposition Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare